

V javni razpravi je osnutek republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih

Osnutek republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih je že razposlan v javno razpravo. Pred kratkim so ga prejeli službe za varstvo borcev in vojaških vojnih invalidov občinskih skupščin ter občinski odbori ZZB NOV. Kako bodo le-ti organizirali javno razpravo o tem zakonskem osnutku, je težko reči, prav pa bi bilo, da bi v njej sodelovali vsaj predstavniki ali drugi predstavniki združenj oziroma sekcij VVI v občini.

Da pa bi čimveč prizadetih spoznalo vsebino tega osnutka, navajamo njegova najvažnejša določila.

Že na začetku osnutka je rečeno, da se finančna sredstva za osebe in družinske invalidnine, za dodatek za potrebo in tujo pomoč, za ortopedski dodatek, za posebni in stalni invalidski dodatek, zagotavljajo v zveznem proračunu, finančna sredstva za druge invalidske pravice pa se zagotavljajo v republiškem proračunu.

Takoj zatem so v osnutku določila, ki se nanašajo na invalidski dodatek. Najprej so navedene alternative za cenus rednih dohodkov od kmetijske dejavnosti ter cenus za druge redne dohodke.

Polni invalidski dodatek naj bi bil po tem osnutku znašal 350 dinarjev. Pri tem pa ne gre prezreti določil, da se ta dodatek zviša na nadaljnjih 100 dinarjev invalidom, ki se sami preživljajo ali bolehalo za aktivno tuberkulozo, ter družinskim invalidskim upravičencem, ki se sami preživljajo. Kdaj se šteje uživalec invalidnine za osebo, ki se sama preživlja, pa je določeno v zveznem zakonu o vojaških vojnih invalidih.

Tem temeljnimi določilom sledi še razlaga raznih področnosti, ki vplivajo na upravičenost do dodatka. Ob koncu poglavja pa je še določilo, da o uskladih invalidskega dodatka z gibanjem poprečnih življenjskih stroškov po 44. členu zveznega zakona o vojaških vojnih invalidih odloča republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo v skladu z republiškim sekretariatom za finance.

Oskrbovalna, ki gre invalidom v času poklicne rehabilitacije, naj bi po tem osnutku znašala 500 dinarjev mesečno. Odvisna pa naj bi bila od rednih dohodkov kmetijske dejavnosti in drugih rednih dohodkov invalida samega.

Invalid, ki mu preneha delovno razmerje, ker uveljavlja pravico do poklicne rehabilitacije, lahko zahteva, da mu namesto oskrbovalne po republiškem zakonu priznajo oskrbovalno v višini in pod pogoji iz 106. in 107. člena temeljnega zakona o invalidskem zavarovanju, če ima v petletnem obdobju pred vložitvijo zahteve za poklicno rehabilitacijo najmanj dve leti zavarovalne dobe.

Glede zdravstvenega varstva je v osnutku rečeno, da ga uživalci uveljavljajo tako, kakor določajo predpisi o zdravstvenem zavarovanju za zavarovane osebe. V nadaljnjih členih pa je razčlenjen način zdravljenja invalidov in naravnih zdravilišč, opisani so tudi pogoji, ki jim mora izpolniti tisti invalid, ki se želi zdraviti v naravnem zdravilišču.

Tudi določila o oskrbovanju invalidov s protezami, ortopedskimi in drugimi pripomočki, so zajeta v osnutku republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih. Pri tem ne gre prezreti novega določila, da sme delovna organizacija izročiti invalidu po meri izdelan pripomoček šele tedaj, ko se s strokovno kontrolo ugotovi, da je pripomoček dobre kakovosti in funkcionalno brezhiben.

Strokovno kontrolo pripomočkov, ki se izdelujejo po meri, naj bi opravljala posebna komisija, ki jo imenuje republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo. Nadalje je rečeno v osnutku, da republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo lahko predpiše posebne premije za invalide, ki pripomočke uporabljajo tudi po preteku trajnostne dobe.

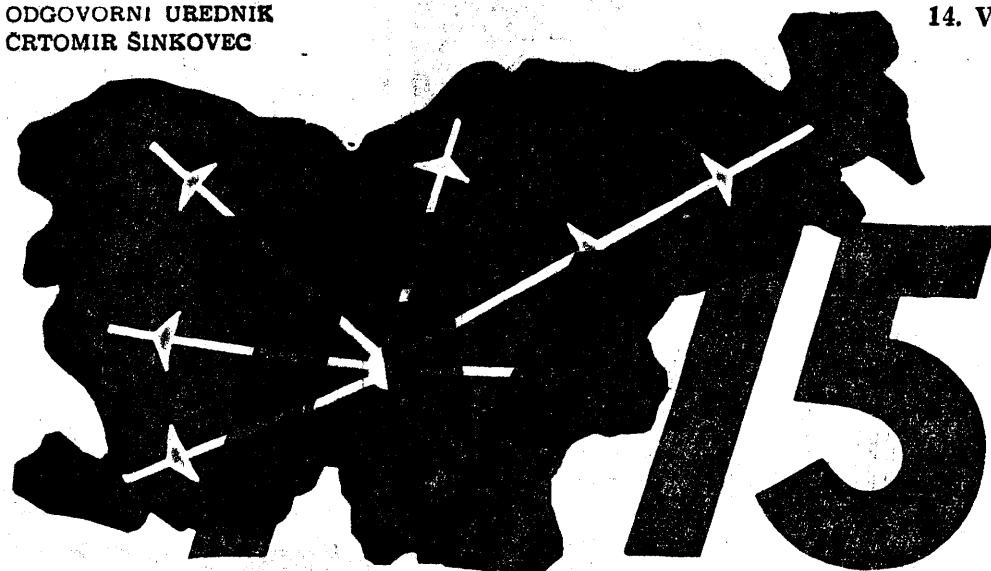
Za invalide I. skupine, ki jim je dodeljeno osebno motorno vozilo v uporabo, je predvideno pavšalno mesečno povračilo za stroške popravila. Prav tako je v osnutku predvideno povračilo pri nakupu motornega vozila, ki se odobri invalidu po 68. členu zveznega zakona o vojaških vojnih invalidih. Osnova za določilo regresa (od 30

do 40 odstotkov) pri nakupu osebnega avtomobila, je znesek 20.000 dinarjev.

Vse navedeno je le grob obris vsebine osnutka republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih. O njegovih podrobnostih se bodo pogovorili povsod tam, kjer bodo priredili javno razpravo o tem zakonskem osnutku. S to razpravo pa bo vsekakor treba pohiteti, ker mora imeti republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo že do 20. maja vse pripombe in dodatne predloge, da lahko pravočasno predloži osnutek zakona skupščini SRS v razpravo in potrditev.

V. M.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIC
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Kurirsko slavlje na Primorskem

Letos so nekdanji partizanski kurirji že dvanaesto leto po vrsti in v okviru tradicionalnega pohoda PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE priredili 11. in 12. maja srečanje kurirjev v Bükovici. To pa dokazuje, da prav kurirji najbolj verno ohranjajo tradicije našega narodnoosvobodilnega boja, saj vsako leto priredijo srečanje na drugem območju naše ožje domovine, obujajo spomine, obiskujejo partizanske kraje, spomenike, grobišča, tehnike, tiskarne in bolnišnice ter povsod z venci in cvetjem počastijo spomin na padle tovariše. Razen tega so kurirji že nad več šolami prevzeli patronat, jih oskrbeli s knjigami, opremo in drugimi šolskimi potrebščinami.

Osrednja proslava kurirjev je bila letos v Bükovici pri Novi Gorici, pred tem pa so obiskali devet partizanskih krajev: Hotavljice, Cerklje, bolnišnico Franjo, Gorenjo Trebušo, Tolmin, Gonjače v Goriških Brdih, Plave, Solkan in se zbrali v Bükovici na zaključni proslavi, ki se je je udeležilo nad dva tisoč ljudi.

Kurirji z Notranjskega, Dolenjskega, Štajerskega in Koroškega so se v soboto v zgodnjih jutranjih urah zbrali v Ljubljani, medtem ko so se jim kurirji z Gorenjskega pridružili v Hotavljah, kjer je bil tudi prvi postanek pred spomenikom padlim. Položili so vence in v sodelovanju s pionirji tamkajšnje šole izvedli kratek, priskrben kulturni program. Hotavljice so znane zlasti kot središče vstaje v Poljanski dolini decembra 1941. Spomenik pa pripovedu-

je: »Pobratena v boju, združena v večnem pokoju, mednarodna je tu četa zbrana — med njimi sta dva Italijana — tretji Rus, četrti je Francoz, enajsti pa je Slovencev — primorskih fantov in Gorenjcev...«

Proti Cerklju vodi pot skozi partizanske Sovodnje in Kladje, odkoder se odpre razgled na prijazno mesto pod Poreznom, imenovano partizanska prestolnica. To izpričujejo

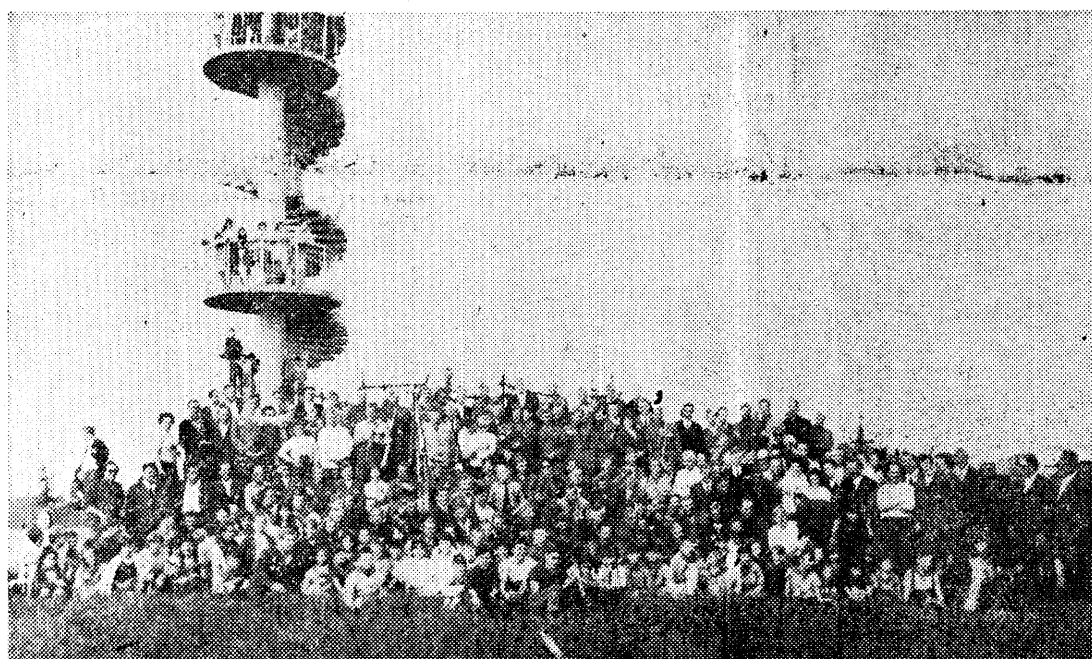
kar trije monumentalni spomeniki in številna obeležja. Razen tega pa je v soteskah Pasice največji spomenik partizanskemu zdravstvu — bolnišnica Franja. Tu, v Cerklju, so se na skupni proslavi na trgu pred spomenikom — enim izmed najlepših — srečali kurirji s Kurirškovo pošto... Zorn mladost v simboličnem poslanstvu nekdanjih kurirjev. In zato je bilo še več priskrben besed, cvetja in petja...

O Cerklju bi lahko napisali debelo knjigo. O tragediji partijske šole, o tem, da je sovražnik z bombardiranjem spremenil mesto v razvaline, da je danes lepše kot kdaj prej, da je že jeseni 1943 italijansko šolo zamenjala partizanska, tujsko topla materinsčina... O dogodkih veselja in žalosti.

Pot do Gorenje Trebuše vodi najprej po ozki dolini Idrije, nato pa zavije pri Podkoritu v še ožjo strugo Trebušice. V tej vasi je bil ustanovljen konec decembra 1943 IX. korpus. Ndaleč od tod je bila bolnišnica »Pavla«. Kraj je bolj reven kot bogat, bolj strm kot noložen, vendar ga pozna sleherni primorski partizan po tem, da so si ljudje pritrgovali od ust zadnji grizljaj in ga dali še bolj potrebnim borcev. Tudi to pot je bilo srečanje kurirjev z domačini nadvse prijetno, kot tedaj, ko je bila tu kurirska postaja P-7. Kurirji so prevzeli patronat nad njihovo šolo. Žal, da je bila stiska s časom in je srečanje prehitro minilo.

S Sočo, najlepšo reko na svetu in z deželico, ki ji je srečanje mestece Tolmin, so se kurirji srečali že v popoldanskem soncu. Kozlov rob spominja na tlačanstvo, pobočje Matajurja, Kolovrata in Krna pa na hude boje iz prve svetovne vojne in na boje Gregorčičeve in Gradnikove brigade spomladi 1943 in poleti 1944. Tudi tu se je na trgu pred hotelom Krn zbrala velika množica — toda trg in mesto še nimata partizanskega spomenika. Poslanstvo in delo kurirjev na Primorskem je v govoru orisal Franc Skok, predsednik občinske skupščine Tolmin. V kulturnem programu pa je nastopil dekliski zbor z učiteljšča pod vodstvom Maks

(Nadaljevanje na 3. strani)

ZBOR PARTIZANSKIH KURIRJEV PRED SPOMENIKOM V GONJAČAH V GORIŠKIH BRDIH

Hitrejšje urejanje stanovanjskih zadev borcev in vojaških vojnih invalidov

Zvezni in gospodarski zbor zvezne skupščine naj bi že na svoji prvi prihodnji seji po skrajšanem postopku sprejela predlog ZIS, po katerem bi osnovali zajeden vir sredstev za nujno ureditev stanovanjskih zadev borcev in vojaških vojnih invalidov.

Ta sklep so sprejeli soglasno na skupni seji komisije zveznega in socialno-zdravstvenega zbora za zadeve borcev, ustreznega odbora socialno-zdravstvenega zbora in sekretariata zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Ko je predsednik skupščinske komisije za zadeve borcev Kapetanović pojasnil to skupno stališče skupščinskih teles in organizacije borcev, je rekel, da bo ureditev stanovanjskega problema borcev in vojaških vojnih invalidov treba odložiti najmanj še za eno leto, če ne bo skupščina obravnavala predloga ZIS pred svojimi letnimi počitnicami.

Toda urejanja te zadeve ni mogoče več odlašati. Znano je — je rekel, da smo začeli organizirano urejati to zadevo že leta 1960 in da je do konca 1966 bilo urejenih 49.450 stanovanjskih zadev družin borcev. Toda mimo tega imamo pri nas še vedno 23.000 borcev in vojaških vojnih invalidov, ki jim je treba poskrbeti stanovanja, pa čeprav jih je polovica teh še v delovnem odnosu.

Na seji so tudi poudarili, da so sredstva, ki so sedaj na voljo za graditev stanovanj borcev,

tako skromna, da bi se urejanje stanovanjskih zadev borcev zavleklo v nedogled, če bi pri tem uporabljali samo ta sredstva.

Poudarili so, da je ZIS predlagal, naj bi dopolnili zakon o izločanju sredstev za stanovanjsko graditev, tako da bi republike dobile možnost, da iz zve stekajočih se sredstev v te namene, v višini 4 odstotkov od osebnih dohodkov, izločijo del izključno za stanovanja borcev.

Ta predlog ZIS so podprli skupščinski organi vseh republik, vendar že dalj časa odlašajo s tem, da bi sprejeli, ker je zakonodajno-pravna komisija oporekala ustavnost predloga.

Pripombe zakonodajno-pravne komisije, da bi predlagana ureditev pomenjala zaseg sredstev delovnih organizacij, s katerimi le-te samostojno razpolagajo, so zavrnili. Smatrali so namreč, da gre pri tem le za nekoliko drugačno usmerjanje izločenih sredstev za gradnjo stanovanj. Tega stališča sicer ni mogel nihče ovreči, ker predstavniki zakonodajno-pravne komisije niso bili povabljeni na sejo.

Sklenili so še, da bodo med tem zaposlili tudi pravni svet federacije za strokovno mnenje.

Pri tem pa so še naglasili, da se je treba odločno upreti vsem eventualnim pobudam, da bi urejali stanovanjske zadeve borcev in vojaških vojnih invalidov z uvajanjem novih prispevkov ali kakršnihkoli novih obremenitev gospodarstva in občanov.

Šopki v zahvalo padlim

Ni malo naših ljudi, ki se ob raznih praznikih spominjajo žrtve zadnje vojne in ki ob takih dnevih radi obiščejo kraje, kjer so padli naši borci. Človeka gane, ko vidi ob gomilah in spominskih ploščah šopke cvetja, in to tudi na najbolj samotnih in odročnih krajih.

Tudi ob letošnjih prvomajskih praznikih smo to lahko opazili. Marsikdo je poromal na kraje, ki ga spominjajo na svojca, prijatelja ali znanca, ki so tu izgubili svoje mlado življenje. Začuden je lahko bil človek, ki te dni hodi po teh krajih, daleč od cestnega vrveža in opazi na gomilah in spominskih ploščah šopke pomladanskega cvetja. Niso pozabljeni grobovi ne spominska obeležja in spomeniki, kjer so se odigravale človeške tragedije; še so med nami ljudje, ki se spominjajo teh žrtv.

Nedaleč od Most pri Zirovnici je skromen spomenik, kjer so Nemci pobili več naših ljudi. Tu je stara ženica položila k spomeniku šopek cvetja in po licu ji je prilekla solza, ko mi je dejala, da večkrat prinese rože na ta spomenik. Med žrtvami ni nikogar njenih, le spomin na oni dan jo k temu sili.

Tudi daleč v planini pod Stolom, na samotnem kraju, kjer so bili pobiti partizanski kurirji, je plošča, ki opozarja redke mimoidoče, kaj se je dogajalo na tem kraju. Morda je šel nekdo slučajno tod mimo, morda domačin, ki ve za ta kraj, naj bo kdor koli, zamislil se je in nabral cvetja ter ga položil ob ploščo.

Prav tako je bilo tudi ob spominski plošči nad Završnico, na poti proti Zelenici, enako tudi na Obranci in Mežakliji in verjetno še marsikje, kamor je šel morda le posameznik, ki je ta dan posvetil padlim žrtvam.

BESEDE
IN
DEJANJA

Najnižji osebni dohodki

V sindikatu so zbrali podatke, iz katerih se da posneti, da je v industriji in rudarstvu 41,5 odstotka zaposlenih ali 562.740 delavcev v lanskem septembru imelo dohodke nižje od 600 novih dinarjev.

Slika osebnih dohodkov — tako nas poučujejo strokovnjaki iz statistike — nam bo jasnejša, če pregledamo podatke o razdelitvi zaposlenih po višini osebnih dohodkov pod 600 dinarjev mesečno: do 300 novih dinarjev 2,5 odstotka ali 33.900 delavcev; od 301 do 400 novih dinarjev 7,8 odstotka ali 105.766 delavcev; od 401 do 500 novih dinarjev 14,7 odstotka ali 199.332 delavcev; od 501 do 600 novih dinarjev 16,5 odstotka ali 233.740 delavcev.

Vjesnik u srijedu — 8. V. 1968

Zaposlenost

v družbenem sektorju

Razmerje med številom prebivalstva in številom zaposlenih v družbenem sektorju je v posameznih republikah različno. V Sloveniji imamo po podatkih za februar na 100 prebivalcev 23 zaposlenih v družbenem sektorju, v Hrvaški 20, v Srbiji 18, v Madžarski 14, v Črni gori 13, v BiH 12 zaposlenih. — Delo — 6. V. 1968

Vse sili na univerzo

Od skupnega števila študentov, ki jih je po uradni statistiki (vpiisanih v letu 1968) 206.932, jih je v prvem letniku 111.896. Če to število primerjamo s številom učencev, ki so v šolskem letu 1968/69 končali srednjo šolo in ki se lahko vpišejo na fakultete — teh je bilo 173.262, lahko ugotovimo, da 61.366 dijakov, ali samo nekaj več od ene tretjine, ni izkoristilo možnosti, da naravnost iz srednješolskih klopi prestopijo na fakultete. Če od skupnega števila srednješolcev izvezemo 30.710 gimnazijcev, ostane 142.550 dijakov, ki so končali take šole, da bi iz njih šli naravnost v zaposlitev. Razlogi so različni, med njimi pa tudi težave z zaposlovanjem, da vsa ta množica skoraj kompaktno šli na univerzo. Ekonomska politika — 5. V. 1968

Temeljiti obračun

Vsekakor je res, da je naša partija prva med socialističnimi državami načelno zavrgla administrativno vlogo partije v kulturi; odpovedala se je primitivnim predstavam o partijstvi umetnosti in znanosti, ki naj bi zgolj služili partiji, ter se odrekla razsodnosti o tem, kaj je umetniška ali znanstvena resnica. Ko je obračunavala s stalizmom, je z njim obračunala tudi v kulturi in ta obračun teoretično utemeljila v programu leta 1958. — Ivo Tavčar — Teorija in praksa — april 1968.

Izvrševalec

ne pa oblikovalec... Izračunali so, da 118 zveznih in 545 republiških predpisov odreja občinske pristojnosti in je občina praktično le izvrševalec, ne pa oblikovalec politike. — Delo, 4. V. 1968.

Delo za 50.000 delavcev

Ce bi zgradili vsa tista stanovanja, ki so planirana do leta 1970, bi lahko zaposlili 50.000 delavcev — je v skupščinski razpravi rekel Anton Polajner, predsednik Zveznega sveta za delo.

Strokovnjaki so izračunali, da bi pri graditvi vsakega novega stanovanja lahko zaposlili po dva delavca — enega v industriji, drugega pa v gradbeništvu. — Politika-ekspres — 5. V. 1968.

Vsi so za aluminij

Ne zmerljamo ameriških bogatih gospodov, ker so vsi gradili tovorne klobukove Kroks. Foks in Noks so imeli dovolj denarja, zato so počeli z njim trnarije in zahtevali, da mora biti vsaka ameriška glava pokrita z dvema klobukoma.

Jugoslavija nima toliko denarja, kljub temu pa hoče graditi več tovornih glinice in aluminija. Titograd, Sibenik, Mostar — vsi bi radi izdelovali aluminij! Veliko aluminija! — TT — 24. IV. 1968.

Take je treba

pošteno kaznovati

Po dodatno opravljenih poizvedbah se je ljubljansko okrožno javno tožilstvo odločilo predlagati uvedbo preiskave zoper direktorja zavoda za poslovne objekte v Ljubljani in njegovega pomočnika, kakor tudi zoper pomočnika generalnega direktorja podjetja »Slovenija« v Ljubljani.

Preiskavo je predlagalo javno tožilstvo preiskovalnemu sodniku in zvezi z nakupom dveh osebnih avtomobilov znamke mercedes SE in BMW za devizna sredstva zavoda in iz sredstev sklada skupne porabe zavoda. Oba avtomobila pa sta nato kupila od zavoda direktor in njegov pomočnik. — Dnevnik, 7. V. 1968.

ORA
najboljša ta hip!

Tito sprejel poslovne ljudi. — V Beogradu je predsednik republike Josip Broz Tito sprejel skupino poslovnih ljudi iz zahodne Evrope in Amerike. Z njimi se je pogovarjal o sodelovanju velikega kapitala v gospodarskem razvoju dežele v razvoju, o svetovni valutni krizi, o vplivu mednarodnih gospodarskih integracij na gospodarski razvoj Jugoslavije in o drugih vprašanjih.

Začetek mirovnih pogajanj Hanoi — Washington. — V Parizu se je uspešno zaključila pripravljajna faza vietnamsko-ameriških mirovnih razgovorov. Delegaciji pod vodstvom Xuan Thuya in Averella Harrimana oziroma Cyrusa Vancea sta se že sestali na prvi plenarni seji na Aveniji Kleber. Na sejah ne bodo navzoči predstavniki sajgonske vlade oziroma FNO Južnega Vietnama.

Sestanek v Moskvi. — Tu so se sestali voditelji komunističnih in delavskih partij petih socialističnih držav: Bolgarije, Madžarske, NDR, Poljske in Sovjetske zveze. Delegacije so vodili Todor Živkov, Janos Kadar, Walter Ulbricht, Wladislaw Gomułka in Leonid Brežnjev. Izmenjali so mnenja o perečih problemih mednarodnega položaja in med drugim sklenili še naprej razvijati medsebojno sodelovanje.

Rudolf Barak izpuščen. — Nekdanjega notranjega ministra Čsoslavoške Rudolfa Baraka so opustili nadaljnje kazni. Leta 1962 so ga bili obsodili na 15 let zaporaradi »sabotaže in kraje socialističnega imetja«. Po sedanjih ocenah pa je bila obtožba o sabotaži lažna, resne dvome pa so izrazili tudi o drugih trditvah iz obtožnice. Zadevo bo obravnavalo še vrhovno sodišče.

DOGODKI TEDNA

Svoboda o prijateljstvu s Sovjetsko zvezo. — Predsednik ČSSR Svoboda je na proslavi 23. obletnice čsoslavoške osvoboditve dejal, da sta prijateljstvo in zveza med ČSSR in SZ zanesljivo zagotovilo za varnost in neodvisnost Čsoslavoške. Oživil je spomin na 140.000 sovjetskih vojakov in oficirjev, ki so padli v bojih za osvoboditev Čsoslavoške.

L. Longo podprl usmritev v ČSSR. — Generalni sekretar KP Italije Luigi Longo je po razgovoru s čsoslavoškimi partijskimi voditelji dejal na tiskovni konferenci, da si KPC sedaj prizadeva razviti in okrepiti temeljne svoboščine za vse družbene sile. To pa je razvoj socializma, za katerega se borijo tudi v Italiji, je dodal Longo. Stališča KPI in ČSSR so si sedaj zelo blizu.

Nesoglasja med Poljsko in ČSSR. — Osrednji poljski list »Trybuna Ludu« je zapisal, da spremljajo prepovedi, ki ga je začela KP Čsoslavoške, tuje, antisocialistične tendence. Namen tega je zanemariti vodilno vlogo partije delavskega razreda, likvidirati ljudsko oblast in spreti ČSSR z drugimi socialističnimi državami. Čsoslavoški listi na široko komentirajo razmere na Poljskem.

Britanska diplomata so zavrnil. — Poljske oblasti so zavrnila s poti dva britanska diplomata, ki sta odpotovala iz Varšave. To je izjavil britanski Foreign Office v zvezi s poročili iz Varšave, da je policija zavračala zahodne diplomate, ki so odhajali iz glavnega mesta v času, ko se še širile vesti, da je prišlo do premikov sovjetskih čet nedaleč od čsoslavoške meje.

Dialog o zaplenjenem zlatu. — Vladi ZDA in ČSSR se že nekaj časa pogovarjata o čsoslavoškem zlatu, ki so ga ob koncu vojne zaplenile ameriške enote v Nemčiji, kamor so ga nacistični roparji prepeljali iz Prage. Po zaplombi so zlato prepeljali v ZDA. Vrnitev zlata v vrednosti 20 milijonov dolarjev je tesno povezana z rešitvijo problema nacionaliziranega ameriškega imetja. Ameriški predlog o slednjem vprašanju je ČSSR zavrnila.

Križa belgijske vlade. — Belgijski kralj Baudouin je prosil nekdanjega premiera Boeynantsa, naj poskuša sestaviti novo vlado in končati politično krizo, ki traja že nad 3 mesece. Boeynantsa so poklicali, ko se socialistu Collardu ni posrečilo izpolniti naloge. Boeynants bo skušal sestaviti koalicijsko vlado, v kateri bi poleg krščanskih socialistov in liberalcev bili tudi socialisti.

ZEN: zakon o izrednem stanju. — V Bonnu je velika množica študentov demonstrirala zaradi zakonskega predloga o izrednem stanju. Predlog naj bi te dni sprejel zahodnonemški parlament. Z zakonom naj bi vlada dobila velika pooblastila, na podlagi katerih bi lahko v primeru notranjih in zunanjih kriz ustrezno ukrepala, ne da bi se posvetovala s parlamentom.

Kako uresničiti sklepe UNCTAD? — V Ženevi se je končalo prvo zasedanje sveta za trgovino in razvoj, stalnega organa konference OZN za trgovino in razvoj UNCTAD. Razvijajoče se dežele so terjale, naj bi svet na prihodnjem zasedanju zaradi slabšajočih se mednarodnih gospodarskih razmer preuči dejavnost UNCTAD nasploh, posebej pa se zavzel za uresničevanje sklepov UNCTAD v New Delhiju.

Tunizija pretrgala stike s Sirijo. — Tunizijska vlada je to utemljila z ostrim napadom voditelja sirske države na predsednika Burgibo v govoru 1. maja. Sporočilo tunizijskega zunanjega ministra o tem dodaja, da je vzrok za ta ukrep tudi vedenje članov sirijskega veleposlaništva v Tunisu, ki so tunizijske državljane pozivali k podtalni dejavnosti.

Vroč pariška noč. — Pariz je doživel eno najbolj tragičnih noči, ko je pariški prefekt dal policiji nalog, naj razžene demonstrante — študente, ki so se bili utrdili za barikadami. Vnela se je bitka, v kateri so policisti uporabljali poleg vodnih curkov in solznilnih plinov tudi bele naboje in klorove ofenzivne granate. Tudi v drugih mestih so se začeli študentski nemiri.

Kri na vietnamskih bojiščih. — V Južnem Vietnamu se nadaljujejo silovitvi boji na kopnem, vodi in v zraku. Osvobodilne enote so nedaleč od Saigona potopile ameriški tanker, pri čemer je padlo 300 ameriških vojakov; reka je bila rdeča od krvi. V Saigonu se še vedno razvnamajo polnični boji. Ameriško poveljstvo pričakuje vdor novih partizanskih enot v Saigon.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

S SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE KRANJ

Delavnost aktivov borcev v delovnih organizacijah

Komisije in drugi organi občinskega odbora ZZB Kranj so bili v zadnjem času zelo delavni zato, ker so v vseh primerih in težavah znali najti pravi stik in sodelovanje z ustreznimi kvalificiranimi zavodi, organizacijami in organi občinske skupščine. To velja za reševanje socialnih težav, zdravstvenih potreb, priznavanja, spomeniškega varstva, zaposlovanja in upokojevanja borcev pa vse do reševanja stanovanjskih problemov. To so uspešno rešili vsi potrebe borcev, seveda v mejah danih možnosti. Tako je tudi letos dodeljeno približno 48 milijonov starih dinarjev za potrebe borcev; pri občinski skupščini aktivno deluje svet za zadeve borcev, kar so marsikje ukinili. Vendar pa je v občini še 82 prošenj za stanovanja družinam borcev. Delno zaostala stanovanjska gradnja v zadnjih letih zaradi sprememb v politiki stanovanjskega gospodarstva je trenutno zavrla reševanje teh težav. Tako sta bila v zadnjih dveh letih na razpolago za borce dve stanovanji. Toda od letos naprej so izgledi že bolj obetajoči. Zato je občinska skupščina že določila 30 stanovanj za letos. Do 1970. leta pa bodo skušali rešiti še vse ostale in utemeljene prošnje borcev.

Vendar, kot so ugotavljali na skupščini, bi ne bile organizacije ZB kos reševanju mnogih težav svojega članstva, če ne bi bili tako delavni aktiv po delovnih organizacijah. Velik del borcev je namreč še vedno v delovnem razmerju. In

kjer imajo ti borci svoje dobre aktivne, ki prek samoupravnih organov in drugih organizacij v podjetju znajo pravilno prikazati potrebe posameznih borcev, tam ni težav. A to velja zlasti za tri največje delovne organizacije: Iskra, Tekstilindus in Sava. Aktiv v Iskre na primer organizira za letošnji dan borcev — 4. julija večji piknik na Dolenjskem, kamor vabijo celo prvoborce iz vse občine. Se pravi, da dejavnost njihovega aktivna gre celo preko tovarniških zidov v občinske okvire. Največ pa so ti aktivni uspeli v zadnjem času pri reševanju stanovanjskih težav zaposlenih borcev. Obratno pa tam, kjer teh aktivov ni, tam tudi zaposleni borci nimajo niti tistih pravic, ki jim jih daje pisani zakon. Tako so na skupščini omenjali primer zaposlenega borca, ki je prošil za stanovanje. V kolektivu so ga skušali čimprej upokojiti in s tem prevreči vse njegove težave na občinska ramena.

Zato so na skupščini menili, da je delo aktivov po delovnih organizacijah zelo uspešno in da je potrebno te oblike se naprej spodbujati in razširjati. Med naloge za delo v prihodnje so sprejeli še nadaljnje postavljane nekaterih obvezij. Sedaj je na območju občine skupno 170 spomenikov, plošč in obeležij. Med važnimi nalogami imajo tudi dokončne priprave za izdajo dveh zbornikov — za desni in levi breg Save, kar je več let običajlo na začetnih osnovah. Za uresničevanje širših, obsežnejših nalog pa so sprejeli načelo, da je potrebno še tesnejše sodelovanje z vsemi sorodnimi organizacijami gorenjskih občin, kar je v praksi že mnogo let. Značilno je bilo, da so se te skupščine udeležili predstavniki ZZB iz Jesenice, Radovljice, Trzinja, Skofje Loke, Kamnika in Domžal, kar je že samo po sebi dokaz dobrega sodelovanja in večjega jamstva za skupni uspeh.

K. M.

Seja odbora artilerijske brigade v Postojni

Nedavno je bila v Postojni druga seja razširjenega odbora artilerijske brigade 4. armade in drugih artilerijskih prekmorskih enot NOVJ. Seje so se udeležili predstavniki podoborov artilerijske brigade iz Kopra, Sežane, Ilirske Bistrice, Idrije, Ajdovščine, Ljubljane in Postojne ter predsednik občinskega odbora ZZB Postojna.

Najprej so udeleženci seje poslušali poročilo predstavnika komisije za monografije, ki bo izšla pod naslovom »Artileristi in prekmorci. Zgodovinsko gradivo so pričeli zbirati že leta 1961. Lansko leto se je

redakcije besedila lotil pokojni general Karel Levčič, ki je za časa NOB neposredno vodil akcije za ustanavljanje artilerijskih prekmorskih enot na otoku Visu. Rokopis razvojnega in borbenega poti artilerijskih prekmorskih enot je oddal že februarja letos.

V knjigi avtorja Karla Levčiča bodo tudi seznanili padlih in preživelih borcev, vodilnega kadra, sheme najvažnejših operacij ter ustrezno število slik iz obdobja borbe. Odbor je sklenil, da bodo knjigo nekdanjim borcem artilerijskih prekmorskih enot podelili brezplačno s posvetilom, kot priznanje za sodelovanje v narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov.

Srečanje nekdanjih borcev bodo priredili 6. oktobra letos v Postojni — v počastitev 25. obletnice ustanovitve prvih prekmorskih artilerijskih enot ter 25. obletnice splošne ljudske vstaje na Primorskem. Na zborovanju bodo povabili tudi svoje padlih borcev.

Albert Klun

Vrsta proslav in srečanj

Pred 1. majem se je prvič sestal devetčlanski sekretariat odbora Zveze združenj borcev NOV sevnjske občine, izvoljen na minulih skupščini. Takrat so takoj po izvolitvi odbora iz vrst njegovih članov izbrali predsednika, tajnika in tehničnega sekretarja, zato so zdaj volili, oziroma imenovali samo predsednika in člane komisij. Prav tako so izbrali iniciativni odbor za letošnje proslavo dneva borcev. Takrat bodo ob spomeniku v Šmarju odkrili doprsni kip narodnemu heroju Alojzu Kolmanu-Maroku, sevnjskemu rojaku. Razpravljali so tudi o tem, koliko denarja bodo lahko žrtvovali za posamezne letošnje proslave, saj se bodo sevnjski borci udeležili med drugim tudi proslave v Brestanici 30. junija, srečanja borcev Kozjan-

skega odreda ter zborovanja izgnancev iz Posavja in Obsočja. Nekateri srečanja, kot srečanja borcev jurinjske bataljona 15. divizije 1. maja in sprejema Kurirkevo pošte 5. maja v Zabukovju pa so se že udeležili.

K. Z.

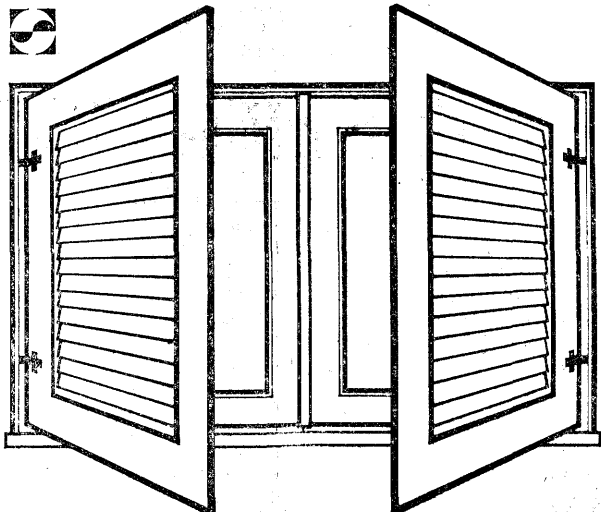

TOVARNA PERILA
NOVO MESTO
Nudimo vam kvalitetne
moške srajce

Mali oglas

Naprosam vse očitvice težke prometne nesreče, pri kateri je izgubil življenje moj mož Jože Suhadolnik, dne 26. aprila 1968 ob 20.30 na križišču Šmarjanske ceste in Središke ulice, blizu benecinske črpalke, da mi pošljejo svoj naslov. Stroške povrnem. — SUHADOLNIK JOŽE, Ulica Luize Pesjakove 10, Ljubljana.

ZA VAŠO HIŠO

OKNA, VRATA, PARKET, MIZARSKE PLOŠČE, ŽAGAN LES IGLAVCEV IN LISTAVCEV, SALONIT, KERAMIKA, I.T.D.

velika izbira vseh
dimenzij • nizke cene

SLOVENIJALES

LJUBLJANA: Titova 50, Gospodarsko razstavništvo za Pionirskim domom • Vižmarje 168
MARIBOR: Cankarjeva 2 CELJE: Tkalska 13

Razumeti bi jih morali in jim pomagati

Težko je razumeti naše borce in aktiviste, ki se vdaajo alkoholizmu in v vinjenem stanju izrekajo besede, ki jim nikakor niso v ponos. Težko je razumeti vzroke, ki so privedli v alkoholizem te ljudi; vzroki so pač lahko različni: slabo urejene življenjske razmere, včasih osebno razočaranje, neuravnovešenost in kdo ve še kaj. Skodo od tega imajo sami in družba.

Se teže je razumeti tiste borce, ki jim čut tovarištva ne veleva, da bi morali tovariše, ki so nagnjeni k alkoholizmu, odvrniti od tega in jih svariti. Nasprotno, posmehujejo se jim in jih celo zaničujejo. Niso redki primeri, ko nekdanjega borca in aktivista prezirajo lastni tovariši, tovariši, ki so ga v času borbe poznali kot dobrega in preudarnega borca, ko je bil vedno pripravljen dati življenje za domovino.

Kaj je vzrok, da je postal ta in oni binši borec in tovariš sedaj zaprt sam vase in da mu je alkohol uteha in potreba? Verjetno bi se dalo marsikateremu se pomagati in ga od tega čla odvrti, če bi k njemu tovariški pristopili. Morali bi pač dobro poznati njegov značaj in življenjske razmere. Poznamo primere, da je nekdanji dober in plemeniti tovariš doživel razočaranje, a ni našel ljudi, ki bi se zanimali za njegove tegobe

in tako se je zagrenjen umaknil iz javnega življenja ter se vdal alkoholu.

Pred kratkim se je nekdanji aktivist in borec, precej opit, grdo izražal o naši družbeni ureditvi in obilo zabavljal čez vse, kar mu je prišlo na um. Namesto da bi ga tovariši, ki so se nahajali v bližini, skušali pomiriti, so se iz njega norčevali in ga še bolj razdražili. Pozabili so, da bi bila njihova dolžnost, da bi ga odpeljali iz javnega lokala, kjer so bili razni ljudje, ki so se zabavali na račun vinjenega tovariša.

ss

ALI RES NIMA SMISLA?

Na zadnji seji odbora za koncentracijsko taborišče Flossenbürg v Ljubljani so nekateri odborniki menili, da nima smisla še nadalje zbirati spominov preživelih taboriščnikov in sploh vsega, kar se nanaša na taborišče. Menijo, da je to že predelate za nami in da te stvari le redke zanimajo. Nasprotnega mnenja pa so bili tovariši, ki so zugovarjali stališče, naj skušamo zbrati vse gradivo ne le za mitično taborišče Flossenbürg, ampak tudi za vse zunanje podružnice, katerih je bilo okoli 40. Vse zbrano gradivo bo po mnenju tovariša Lakovića tako pomembno, da bo v bližnji ali daljni bodočnosti gotovo služilo svojemu namenu. Spomini na taborišče, kjer je preživelo toliko naših ljudi, ne sme v pozabo.

Na seji smo se tudi domenili, da se povežemo z odborom podružnice Leitmeritz ter da osnujemo enoten odbor, ki bo zastopal matično taborišče Flossenbürg in vse podružnice. O teh podružnicah pa je le malo znanega, razen že omenjene Leitmeritz in Herzbruch. Prav bi bilo, da bi se kdo od tovaršev, ki so bili v eni ali drugi podružnici, ogasil.

Sklenili smo tudi, da narišemo preko komisije za interniranje pri republiknem odboru ZZB NOV stike z Združenjem za internirancev Dachau in Zahodni Nemčiji in ugotovimo, kdo so organizatorji samostojnega Združenja za koncentracijsko taborišče Flossenbürg v Nemčiji.

SREČKO ŠORLI

OB TABORNEM OGNJU

Pred srečanjem koroških borcev Gorenjskega odreda na Pristavi na Javorniškem rovtu

V nedeljo, 19. maja, bo na Pristavi spet živahno kot med vojno: bele narcisne poljane bodo pozdravljale nekdanje borce, ki so se borili na območju Karavank.

Srečanje borcev z obeh strani Karavank je posvečeno spominu na dogodek v maju 1943. leta, ko sta komandant odreda Franc Biček in komisar Evgen Matejka-Pemc vodila večjo akcijo v Bistrici v Rožni dolini na Koroškem. Borci, ki so bili zbrani na Belški planini v Karavankah, so po večurni naporni hoji prišli do Bistrice, kjer so se razdelili na posamezne skupine. Podatke za akcijo je zbral narodni heroj Matija Verdnik-Tomaž s pomočjo domačih aktivistov-Korošcev. Vse predvidene akcije so v celoti uspeli. Borci Gorenjskega odreda so rešili 41 mladoletnih Rusov, ki so bili v Bistrici na prisilnem delu, razbili stroje v

tovarni akumulatorjev, požgali novo žago, razbili električno centralo, kaznovali lovca-izdajalca in zažgali Celovško kočjo, ki je služila nemški policiji za postojanko. Vsi borci, ki so se udeležili te akcije, so se skupno z rešenimi Rusi srečno vrnili nazaj v taborišče na Belški planini. Akcija je močno odjeknila med prebivalstvom štrom po Koroški in med avstrijskimi antifašisti ter zbudila upanje v skorajšnjo zmago nad fašizmom.

Dohod v Javorniški rovt je možen z osebnimi avtomobili. Cesta se odcepi pri novi valjarni Bela pod Koroško Belo. Za tiste, ki nimajo lastnih vozil, bo zagotovljen prevoz s parkirnega prostora pred železniško postajo Slovenski Javornik in izpred osnovne šole na Koroški Beli zjutraj od 8. do 10. ure.

Srečanje bo v vsakem vrenju!

TRADICIONALNEGA POHODA PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE SE JE UDELEŽILO VELIKO STEVILO PIONIRJEV, PRIPADNIKOV JLA, TELOVADNIH IN ŠPORTNIH DRUŠTEV TER 680 NEKDANJIH PROSLAVLJENIH PARTIZANSKIH ENOT

Kurirsko slavlje na Primorskem

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pirnika. Nekaj pesmi je zapel tudi kurirski kvartet, ki je oživil vduh nekdanjih partizanskih mitingov.

Naslednji postanek kurirjev je bil pri spomeniku na Gonjčah v Goriških Brdih. Ta spomenik ni samo monumentalen, pač pa tudi funkcionalen. Zamisel je nedvomno zelo posrečena, saj se s stolpa odpre razgled do morja in Alp. Spomenik pa je posvečen »sinovom

Brd in Benečije, čuvajem zvestim naše govornice, upornim, neupogljivim v robstvu, junaskim v boju za pravice, izkrajnim v grodo domačije: da zdaj nam lepše sonce sije in v lepše zarje nam gredo poti... Slava jim do konca dni...«

Na poti proti Solkanu so kurirji položili venec na spomenik narodnega heroja Jožeta Srebrničja in tovarišem, ki je v Plavah pri Anahovem na bregu Soče. Julija 1944 je bil Srebrnič z nekaterimi sodelavci odšel v Brda, kjer je 7. julija govoril na velikem zborovanju v

Kožbani. Ko se je vračal čez razpenjeno Sočo, se je prevrnil čoln in poleg Srebrničja sta utonila še Jože Krajec-Zakelj in Filip Peršolja. Spomenik je prav na kraju tega tragičnega prehoda čez Sočo.

Na lapidarnem spomeniku v središču solkanskih mizarjev so stihili... »Ker ni vas več, zato ste vsepovsod. saj smrt vas je življenju darovala...« Tudi tu se je ponovilo isto pristržno slavlje kakor v vseh drugih krajih, ki so jih na tem pohodu obiskali kurirji. Visek vsega pa je bil v Bukovici, kjer je z ubranimi pesmimi nastopil goriški oktet, goriško gledališče in partizanski kurirji, ki so pričarali pravo, kot nekdanji, partizansko razpoloženje. Partizansko rajanje je trajalo pozno v noč... Kurirji so oskrbeli tudi lep pišemski ovitek, na razpolago je bil priložnostni poštni žig kurirskih postaj na Primorskem.

V zgodnjih nedeljskih jutranjih urah so se kurirji poslojili v vzklikom na svidečo in krenili mimo Branika in Komna, kjer so položili venca na tamkajšnja spomenika. Proti Ljubljani, kjer so se udeležili zaključne svečanosti »Po poteh partizanske Ljubljane«. Č. S.

Lepo uspela skupščina v Tolminu

Pred kratkim so imeli v Tolminu občinsko skupščino Zveze združenj borcev NOV. Temeljito so jo pripravili, zato je lepo uspela. V razpravi je med drugim prišla do izraza zavzetost borcev za urejanje svojih zadev, pa tudi pripravljenost na ob-

rambo in zahteva po boljšem prenašanju revolucionarnih tradicij na mladino. Na skupščini ni bilo slišati jezičljivih osebnih izjavov posameznikov, pač pa več stvarne razlage raznih pomanjkljivosti in predlogov, kako bi jih odpravili.

V poročilu je predsednik omenil, da se v nekaterih združenjih pojavlja nekakšna utrjenost. Vedno bolj silijo v ospredje gmotna vprašanja kmetov-borcev. Pri tem je težko razumeti, kako to, da je naša družba že zdavnaj uredila pokojnine nekdanjim trgovcem, gostilničarjem, obrtnikom in pripadnikom svobodnih poklicev, kmetom pa še ne. Kadar gre za borce, navadno vedno zmanjkuje denarja ali pa pride vmes kaj drugega. Nekateri, ki so se oglasili k razpravi, so med drugim zamerili šolstvu, da posveča premalo skrb razvijanju tradicij revolucionarnega boja. Spomini borcev so pri tem zelo dragocen pripomoček in je velika škoda, če utonejo v pozabo. Predvsem pa njihovo obujanje pomeni prenašanje izkušnje v obrambi naše dežele pred možnim napadalcem.

Kot veliko drugih skupščin je tudi tolminska obsodila ameriško intervencijo v Vietnamu in umor črnega voditelja dr. Martina Luthra Kinga.

Andrej Pagon-Ogarev

Viktor Dragoš

Zapis s skupščine ZZB NOV Litija

Konec aprila so tudi litjski borci pregledali svoje dveletno delo v minulih mandatni dobi. 43 delegatov ZZB, ZVVI in ZROP se je zbralo na svoji redni skupščini. Tako celovite, podrobne in dobro organizirane razprave že dolgo nismo slišali. Nobeno vprašanje ni ob koncu skupščine ostalo odprto.

Delovni predsednik Stane Pungaršar je potem, ko je presodil razpoloženje udeležencev, razdelil razpravo na tri dele o treh vprašanjih: o Litjskem zborniku, o obujanju tradicij NOB in o stanovanjskih vprašanjih. Zanimivo je, da na litjski skupščini borci niso obravnavali niti enega socialnega problema.

Skupščina ZZB NOV se je zdelala litjskim borcem najbolj primerna, da se dokončno pomenijo o izdaji svojega litjskega zbornika. Potem ko je predsednik uredniškega odbora Janez Petja orisal potek sestav-

ljanja te kronike, se je več tovarišev oglašilo s svojimi predlogi. Ob koncu tega dela razprave je skupščina sklenila, naj izide zbornik na občinski praznik 24. decembra letos. Prva knjiga zbornika pa naj ne bi bila zadnja; Litjani naj bi še naprej zbirali gradivo. Trenutno pa bo treba urediti še vprašanje financiranja zbornika. Zbornik bo velike vrednosti za vse litjske udeležence NOB, posebno še za mladino.

Cepprav litjska komisija za zgodovino NOB in obujanje tradicij v tej mandatni dobi ni zasedala, so na letošnji skupščini litjski borci mnogo govorili o tej dejavnosti. Najprej je govoril France Gorenc. Med drugim je predlagal, naj bi tudi druge organizacije obujanje tradicij NOB vključile v svoje programe, učenci pa naj bi sodelovali na sestankih teles organizacije borcev. Partizanske praznike naj bi

povežali s kmečkimi prazniki, na primer s tekmovalnim koscev, žanjic. O praznikih je, kot o mnogih drugih zadevah, o katerih so ga za nasvete in pojasnila prosili delegati, govoril tudi predstavnik RO ZZB NOV Slovenije Janez Japelj. Skupščina je sklenila, naj bi komisija za razvijanje tradicij NOB povabila k sodelovanju mladino, SZDL in druge organizacije. O predlogu, naj bi v litjski občini prirejali za dan borca vsako leto osrednjo proslavo, bodo še razmislili.

V Litiji imajo še pet perečih stanovanjskih primerov. Teh petih stanovanj pa nimajo. Stanovanjske zadeve borcev glede ureja. Prednizca Litija. Glede kreditiranja kmetov-borcev za adaptacijo njihovih stanovanjskih poslopij pa so na litjski skupščini menili, da je posepek za podlitter posojila preveč kompliciran.

-26-

Jože Godler,
osemdeset-
letnik

Tovariš Jože Godler se je rodil 14. marca 1888 v Dolenji vasi pri Krškem. Rad bi bil nadaljeval šolanje, toda ni bilo denarja, in se je šel po končani meščanski šoli učiti v trgovino v Sentjurju pri Celju. Vmes je veliko bral ter se kmalu navzel naprednih misli. Te je širil med telovadci, kjer se je udeleževal, pa tudi pri vojaki. Zato so ga med prvo svetovno vojno stalno nadzirali. Po vojni se je vrnil v domače kraje. Imel je majhno trgovino in majhno posestvo, ki ga je podoval.

Pri volitvah v ustavodajno skupščino leta 1920 je agitiral za socialistično stranko, po drugih volitvah leta 1923 pa so ga zasliševali in preganjali. Kmalu se je povezal s komunisti v Zagrebu in Ljubljani. Z Maksom Strmecem, ki se je večkrat zadrževal pri njem, sta v hiši raznoževala propagandni material, večkrat so bili tam tudi sestanki. Leta 1935 so ga sprejeli v KP, veljal je za najbolj delavnega člana v spodnjem delu Posavja. Leta 1937 so ga oblasti kaznovale s 1000 dinnarjev kazni. Dve leti kasneje so orožniki našli pod njegovo prodajno mizo letake, čeprav je navadno vse take reči skrival v votlem deblu jablane. Dva meseca je bil v zaporu v Starem piskru v Celju. Vmes se je udeleževal vseh akcij, ki jih je vodila KP.

Leta 1941 ga je dočakalo pripravljenega. Z območja, kjer so Nemci izgnali vse Slovence, se je umaknil v vinski hram pri Zdobu. Tam je brž našel zvezo s starimi znanci, ki so bili med začetniki partizanstva. Kaj kmalu so ga zaprli. Ze v letu 1942 je znova spoznal Stari pisker. Leta 1943 je bil 6 mesecev zaprt v Mariboru, toda uspelo se mu je rešiti. Maja 1944 je postal kmetijski referent okraja Planina-Sevnica. S seboj je imel kot partizan ženo Pavlo in komaj osem let starega Edija.

Vsa njegova družina se je udeležila NOV. Sin Slavko, član KP od 1939, je padel 17. januarja 1945 kot sekretar okraja Pilištan. Drugi sin, Milan, je bil član KP od 1941. Arretirali so ga februarja 1943 in poslali v taborišče, kje je tik pred osvoboditvijo umrl. Vlado, s partizanskim imenom Sine, rojen 1928, je bil 1944 sekretar mladine celjskega okrožja. Tudi Slavkova žena Milka je bila s komaj dobro leto dni staro hčerko partizana.

Slovensko ljudstvo je lahko hvaležno tovarišu Godlerju za njegovo dolgoletno revolucionarno delo in zato, da je vzgojil take otroke. Vsi smo lahko ponosni nanj kot na vzor komunisti in na njegovo družino, vzor zavednih ljudi. Obenem pa smo vsi lahko veseli, da se še vedno krepak in čil. Želimu mu še vrsto srečnih let!

Mina Zupancič

SKUPŠČINA ZZB NOV KOČEVJE

Jedrnato in odkrito o vseh borčevskih zadevah

Na občinski skupščini ZZB NOV Kočevje je poročilo podal predsednik narodni heroj Jože

Boldan-Silni. Poročilo in razprava sta pokazala, da so vodstva vseh 26 ZZB, ki vključujejo v svoje vrste nekaj nad 1950 članov, uspešno in zadovoljivo uvajala članska in druga vprašanja. Ne glede na uspešno delo pa so udeleženci konference ugotovili, da v zadnjem času postaja precej pereče vprašanje zaposlovanje otrok po osvoboditvi umrlih ali pa še živčih borcev NOV. Menili so, da bi morali pristojni organi in tudi vodstva delovnih organizacij vprašanje zaposlovanja mlade delovne sile posvečati večjo skrb in to vprašanje reševati bolj načrtno. Obravnavanje spomeniške dejavnosti in obujanja tradicij NOB je pokazalo, da bo potrebno zlasti prenašanju tradicij NOB posvečati večjo pozornost. Razen v nekaterih ZZB ni bilo v zadnjem obdobju na tem področju doseženega večjega uspeha. Kritično so obravnavali probleme civilnih pogreb-ov udeležencev NOV in so menili, da bi kazalo za te pogrebe nameniti več finančnih sredstev.

Popravek

V zadnji številki »TV 15« nam jo je tiskarski škrat posušeno zagodel. Pri podpisu pod sliko treh kurirjev v prispevku »Ob srečanju kurirjev v Bukovici« je partizansko ime FRANCA BREŠANA-ORLA spremenil v Osla.

Prosimo avtorja prispevka kot tudi prizadelega tovariša, da nama to napako, ki ji je botrovala naša nepazljivost, oprostita.

Uredništvo »TV 15«

**AVTCELEKTRO
TOLMIN**

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

VISOKO KVALITETNA

SODOBNO EMBALIRANA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Prisluškovanje ionosfere

Ogromno anteno, ki jo vidimo na sliki, uporabljajo za sprejemanje telemetričnih podatkov z raket, ki jih spuščajo v velike višine. Tudi naša slika je posneta v hipu, ko so s tal izstrelili v

ionosfero tako vojaško raketo. Dvignila se bo nekaj sto kilometrov visoko v tisti del naše atmosfere, ki ga imenujemo ionosfera. To je ionizirana plast, od katere se odbijajo kratki radijski valovi. Od stanja v ionosferi je odvisna tudi radijska zveza s kratkimi valovi in od tod izhaja potreba po raziskovanju te ionizirane plasti, ki obkroža Zemljo.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Raziskujejo jo zelo različno, med drugim tudi s sondažnimi raketami. Vse podatke, ki jih sabeljejo naprave, vgrajene v teh raketah, po radiu sporočajo na Zemljo, prestrežajo pa jih take antene, kot jo vidimo na sliki. Radijske zveze na kratkih valovih so zelo pomembne tudi za vojsko, kar pomeni, da se morajo vse vojaške znanosti za pojave in stanje v ionosferi.

Podvodna skladišča goriva
V Združenih državah Amerike so ugotovili, da je gorivo, če ga imajo shranjenega pod vodo, mnogo varnejše pred nasprotnikovimi napadi s klasičnimi ali jedrskimi orožjem, kot bi bilo v običajnih rezervoarjih. Ko so preizkušali gumijaste rezervoarje — vanj gre kakih 200.000 litrov goriva — in jih potopili, so res videli, da so zelo odporni ne samo proti vročini, ki nastaja ob atomski eksploziji, temveč tudi proti podvodnim eksplozijam klasičnih bomb. Velika prednost takih skladišč je tudi v tem, da ni treba izgubljati časa in denarja za kopanje običajnih rezervoarjev.

»Bilo je kot na Guadalcanalu«

Bitka za Hue je končana. Američani so spet razobesili svojo

kastavo na starodavno sidovje, toda njihova zmaga je kljub temu zelo grenka. Imeli so namreč izredno hude izgube, eden izmed njihovih bataljonov pa je bil povsem uničen.

Se konec januarja je v mestu živelo 145.000 ljudi, sedaj pa jih je približno sto tisoč brez krova nad glavo. Ta podatek prepričljivo govori, kako ogorčeni boji so divjali za to nekdanjo prestolnico. Južnovietnamski borci se niso vdajali, temveč so se trdovratno borili do zadnjega. Američani so v boju s njimi uporabljali najrazličnejša orožja, celo granate s plini, ki povzročajo bruhanje. Bilo pa je vse zaman. »Držali se bodo do zadnjega in zato jih bo treba vse pobiti,« je moral že med boji priznati ameriški general Cushing, ki je poveljeval na tem območju.

Ce Američani govorijo, da je bila v Hueju kot na Guadalcanalu, pri tem sploh ne mislijo na zunanje okolje in palme, temveč na krvave boje, ki po zagrizenosti niso prav nič zaostajali za onimi na Guadalcanalu med drugo svetovno vojno.

Fotografije potujejo po etru

Posnetki z višine 200 kilometrov — Ogladniški izstrelki, ki odkrivajo cilje ob vsakem vremenu

Ljudje uporabljajo najrazličnejša sredstva, da bi zvedeli za nasprotnikov vojaški potencial in njegove namere. V novejšem času pa si pri tem pomagajo zlasti z letalskimi fotografskimi posnetki.

Največji tehnični dosežek na področju foto izvidništva je izvidniški izstrelki ali izstrelki-letalo. Ker je brez pilota in ima svoj pogon, ga lahko uporabljajo za dnevno in nočno izvidniško dejavnost na fronti, za odkrivanje in ugotavljanje nasprotnikovih ciljev, določanje njihovih koordinat in označeva-

nje kraja, kjer je prišlo do jedrske eksplozije.

Med opremo izvidniškega izstrelka spadajo fotokamere, kinokamere in televizijske kamere ter radarske in infrardeče naprave. Za fotografiranje uporabljajo velike kamere, ki imajo posebne filtre in silno občutljive objektivne. Te kamere delujejo avtomatsko in po vnaprej določenem programu ali pa z njimi upravljajo prek radia.

Fotografske posnetke razvijajo že v izstrelku, nato pa jih z radijskimi valovi prenašajo na Zemljo. Za prenos 70-milimetrskega filma s 40 črtami na

vsakem milimetru potrebujejo manj kot dve minuti.

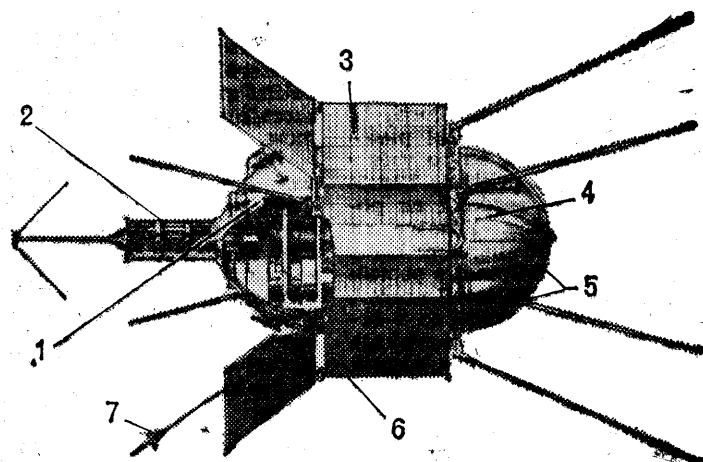
LETALA ZA STRATEŠKO FOTO IZVIDNIŠTVO

Namen strateške fotoizvidniške dejavnosti je ugotavljanje in tako imenovano interpretiranje vojaških in gospodarskih objektov, določanje teže in vrste bomb, ki bi bile za uničenje teh objektov najučinkovitejše itd. Na letalskih posnetkih je industrijske objekte kar lahko razpoznati. V nekaterih primerih so sicer tovarniška poslopja odlično prilagojena okolici, toda po kakih malenkostih je mogoče ugotoviti, da ne gre za stanovanjsko naselje, temveč da je to tovarna. Ti znaki so lahko zaloge surovin, končni izdelki, ki so naloženi na prostem, razne instalacije itd. Podzemnih tovarnih sicer na posnetkih ni mogoče videti, toda cesta ali železniška proga, ki se končuje pod hribom, odprta za ventilacijo in druge podrobnosti bodo strokovnjaku zadostovale za ugotovitev, da so tam podzemne tovarne, skladišča in drugi objekti z vojaškim pomenom.

Letalski posnetki so zelo koristni tudi za preučevanje železniškega in cestnega omrežja in za določanje pomembnih točk na zemljišču: mostov, viaduktov, predorov, lop za lokomotive, postaj in križišč. Na letalskih posnetkih pa je mogoče odkriti tudi radio-električne naprave in radarje.

Čeprav so podatki, do katerih lahko pridejo prek izvidniškega letalstva, precej natančni in jim ugnejo pri vojaških operacijah koristiti, ima ta način zbiranja podatkov tudi razne pomanjkljivosti.

Največja pomanjkljivost je nedvomno ta, da izvidniška letala ne morejo letati in zbirati podatkov ob slabem vremenu. Zato v novejšem času čedalje bolj uporabljajo izvidniške izstrelke, ki so opremljeni z na-

SOVJETSKI SATELIT »KOSMOS 97«: 1 — ZNANSTVENI APARATI; 2 — JEDRSKI GENERATOR; 3 — SONČNE CELICE; 4 — BATERIJE; 5 — TERMOSTAT; 6 — PROSTOR ZA OPREMO; 7 — DETEKTOR ZA KONTROLNO VIŠINE

pravami za odkrivanje objektov ob vsakem vremenu tako ponoči kakor tudi podnevi. Pa tudi izvidniške izstrelke čedalje bolj nadomeščajo z umetnimi sateliti. Že pred nekaj leti je neki ameriški strokovnjak izjavil, da imajo tako natančno kamero, s kakršno je mogoče posneti iz daljave 200 kilometrov dva predmeta, oddaljena drug od drugega le nekaj centimetrov — pa bodo na sliki kljub temu lahko ugotovili, da se predmeta ne dotikata.

SATELITI »SAMOS« IN »KOSMOS«

V Združenih državah Amerike že od 1961. leta pošiljajo v vesolje izvidniške fotosatelite tipa »samos«, ki so opremljeni z zelo izpopolnjenimi optičnimi aparati in fotokamerami. S fotokamerami, vgrajenimi v satelite te vrste, lahko iz velikih vi-

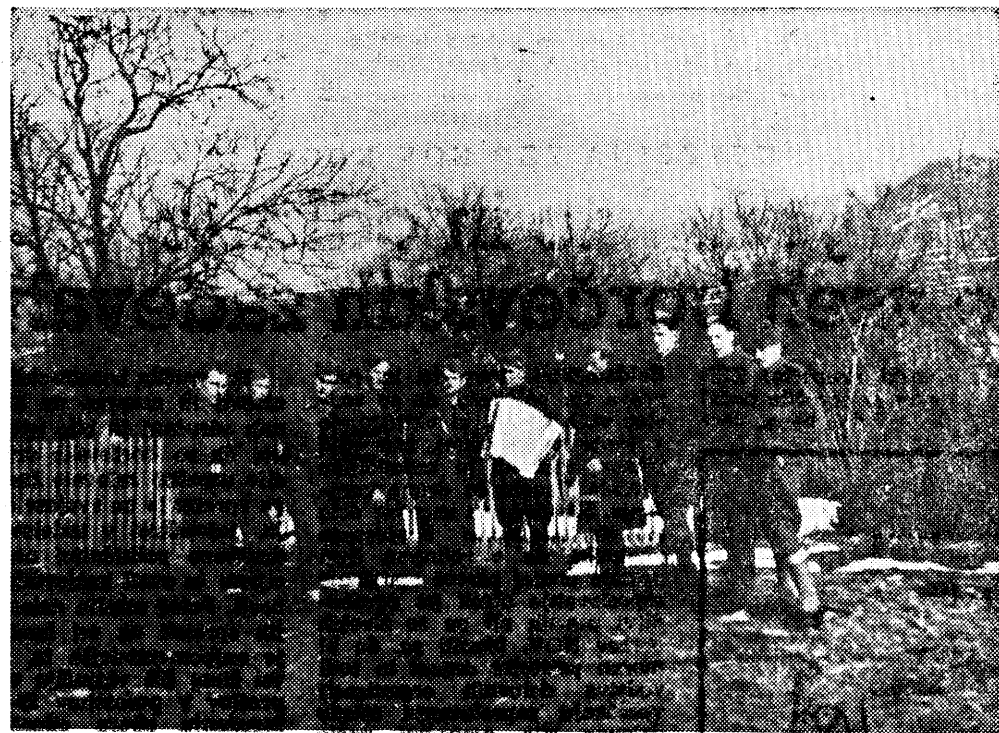
šin posnemajo zelo natančno. Kot je znano, imajo Američani štiri vrste satelitov tipa »samos«, ki so opremljeni le s fotokamerami oz. televizijskimi kamerami ali pa z obojimi hkrati.

Kakovost posnetkov iz fotosatelitov je mogoče ugotoviti tudi po slikah kitajskega poskusnega jedrskega poligona v Lob Noru, ki so jih napravili Američani. S temi posnetki so ugotovili celo to, ali je bila atomska bomba ob eksploziji na raketi ali pa na vrhu stolpa. Po obrisih atomskega orožja so določili tudi vrsto jedrskega razstreliva, s katerim je bila napolnjena glava izstrelka.

Sovjetska zveza je tudi že pred leti začela pošiljati v vesolje satelite tipa »kosmos«, opremljene z napravami za foto izvidništvo.

Major Miroslav Nikolić

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Po pokrajini moremo le malo sklepati o nastanku današnje fotografije. Vsekakor je nastala spomladi 1945, kar lahko ugotovimo po uniformah in angleških hitrostrelkah. Vse drugo pa nam je neznan. Zato si fotografijo pazljivo ogledajte in nam sporočite vse, kar veste o partizanih na njej!

OBVESTILO

Krajevni odbor ZB Ravne-Zakriž pri Cerknem obvešča, da bo v okviru proslav ob 25. obletnici vstaje primorskega ljudstva odkril dne 18. maja 1968 spominsko obeležje na mestu, kjer je 2. bataljon Soškega odreda dne 28. januarja 1943. leta uničil karabinjersko posadko v Zakrižu pri Cerknem.

Vabimo vse preživlele borce 2. bataljona Soškega odreda in Severno-primorskega odreda, posebno pa preživlele borce-udeležence tega pomembnega dogodka, da se polnoštevilno udeležijo proslave in odkritja spominskega obeležja.

POCENI ODDIH

Na Trebeviču pri Sarajevu je sredi gozda v višini 1100 metrov okrevališče vojaških vojnih invalidov. Oskrbni dan v tem okrevališču stane sicer 30 novih dinarjev, toda republiški odbor ZBZ NOV Bosne in Hercegovine je sklenil, da bo tistim borecem in vojaškim vojnimi invalidom, ki jim je potreben odih, le-tega omogočil z regresiranjem 70 odstotkov oskrbnega dne. Tako bodo tisti, ki jim bo ta regres odobren, plačali dnevno le 9 novih dinarjev.

ZANIMIVO POSVETOVANJE VODILNIH LJUDI IZ ELEKTRO GOSPODARSTVA

Kako odstraniti posledice atomskih udarcev v elektro gospodarstvu?

Prvi dnevi vojne... Sovražnik je v želji, da čimprej zlomi branilčev odpor, izvedel po vsej Sloveniji vrsto taktičnih udarcev. Čeprav je napadel predvsem vojaške cilje, so eksplozije poškodovale tudi nekatere daljnovode. Še več škode na daljnovodih in trafopostajah pa so povzročili diverzanti...

Kako odstraniti posledice? Imamo za vzdrževanje daljnovodov dovolj ekip in nadomestnih delov? So ekipe tako opremljene, da lahko delujejo tudi na kontaminiranem ozemlju? Koliko akumulirane vode je treba spustiti, da ne bi v primeru neposrednega sovražnikovega napada na jezove vodni val rušil vasi in mesta v spodnjem toku rek? Kako bo vse to vplivalo na proizvodnjo električne energije? Katerim podjetjem bo treba najprej ukiniti dobavo toka?

O teh in še mnogih drugih perečih vprašanjih so razprav-

ljali na posvetovanju, ki ga je pred dnevi sklicalo Poslovno

zdrženje energetike SRS, udeležili pa so se ga direktorji pro-

izvodno-prenosnih, proizvodnih in distribucijskih podjetij elektrogospodarstva SRS s svojimi ožimi sodelavci, predstavniki republiškega sekretariata za narodno obrambo z generalom Rudolfom Hribnikom na čelu in predstavniki republiškega sekretariata za gospodarstvo. Ob tej priložnosti so vsestransko osvetlili vpliv in posledice, ki jih imajo sodobna bojna sredstva na elektrogospodarstvo, hkrati pa ocenjevali možnosti in naloge elektrogospodarskih

organizacij v sodobni vojni in ugotavljali, kakšni zaščitni, organizacijski in materialni ukrepi so nujni, da bi elektrogospodarstvo lahko tudi v vojni uspešno delovalo.

Udeleženci posvetovanja so bili z njegovo vsebino in sprejetimi stališči zelo zadovoljni. Pozdraviti pa je treba tudi poudarjeno vlogo združenja energetike, saj je to ena izmed organizacij, ki se je obrambnih priprav lotila zelo resno.

J. K.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

STO PETDESET TISOČ KULIJEV JE V DOBREM LETU ČEZ 2500 METROV VISOKO PLANINE ZGRADIL VEČ KOT 1500 KILOMETROV DOLGO CESTO, PO KATERI JE ČANGKAJSKOVI KITAJSKI IZ INDIJE IN BURME PRIHAJALA VOJAŠKA POMOČ

MANDALAJSKA CESTA

(Nadaljevanje in konec)

Septembra 1939. leta je francoska vlada v želji, da se izogne incidentom z Japonci, uknila prevoz orožja po junanski progi. S tem pa je pomen Mandalajske ceste še toliko bolj narasel. Toda julija 1940. leta je tudi Velika Britanija popustila pred japonskimi zahtevami in se obvezala, da v naslednjih treh mesecih ne bo dovolila prevoza nobene pošiljke za nacionalistično Kitajsko. To je storila zato, ker ji je grozila neposredna nevarnost in je hotela čimveč lažjega z Daljnega vzhoda uporabiti za obrambo matične dežele.

S tem se je svobodna Kitajska znašla v brezupnem položaju: na tihomorskih obalah so bili Japonci, z Burmo ni bilo več zvez, promet z Indokino so Francozi prekinili in s svetom jo je povezovala le še pot, ki je peljala v Sovjetsko zvezo. Brez teške industrije in brez pomoči iz tujine bi kaj kmalu postala plen Japoncev.

Tako kot geografsko pa je bila Kitajska ločena od ostalega sveta tudi diplomatsko. Radikalne pustaje in časopisne agencije niso hotele objavljati Čangkajskih izjav in pozivov, temveč so zatrjevale, da ima Kitajska dovolj zalog za pol-

drugoletno vojno in da gradi lastno vojno industrijo.

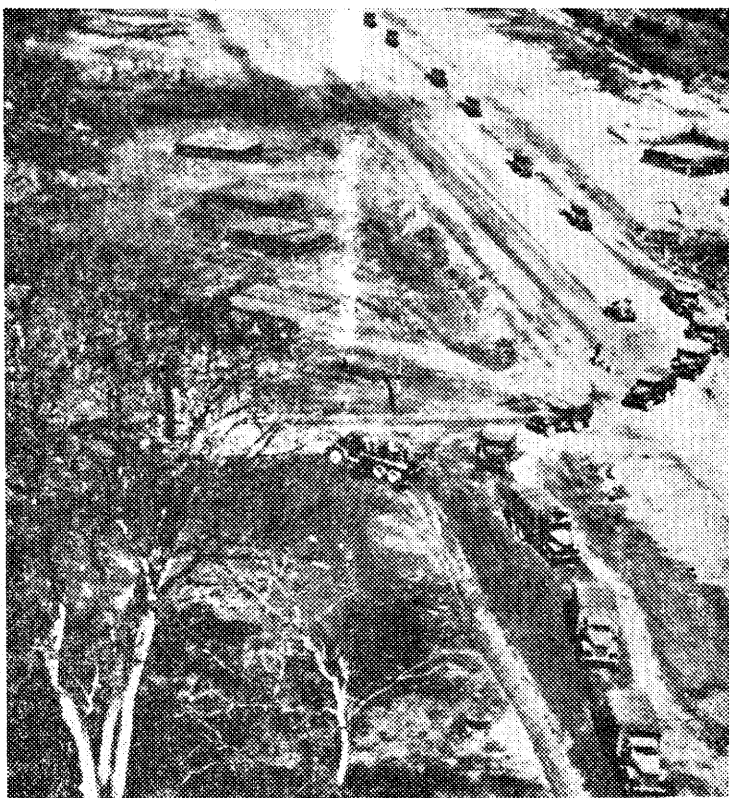
Razmere na Daljnem vzhodu so se začele dokončno oblikovati po septembru 1940. leta. Francozi so v strahu za Indokino skušali ostati z Japonci v dobrih odnosih, Američani v Angleži pa so se začeli zblíževati in misliti na skupno obrambo svojih posesti na tem prostoru. Japonci so se sprili tega začutili ogrožene in so okrepili vezi z Berlinom in Rimom. Tako je prišlo do sklenitve pogodbe med Japonci, Nemci in Italijani, po kateri so dobili Japonci pravico po svoje organizirati Azijo.

Američani so na to japonsko odločitev zelo ostro odgovorili. Takoj so prepovedali izvoz železa, letalskega bencina in žita na Japonsko, hkrati pa odobrili večje kredite Kitajski.

Odnosi med Anglo-Američani in Japonci pa so se zaostriili tudi zaradi Mandalajske ceste. Ko je 7. oktobra britanski ambasador v Tokiu sir Robert Leslie Gragele obiskal japonskega zunanjega ministra Maucuo, ga je povprašal tudi tole:

»Vlada njenega Veličanstva je obveščena, da japonska vlada ne namerava obnoviti anglo-japonskega sporazuma, ki poteka 18. septembra.«

Japonec pa je odgovoril:

PRVI KONVOJ NA CESTI, KI SO JO AMERČANI GRADILI IZ INDIJE PROTI MANDALAJSKI CESTI

»Vlada njegovega cesarskega Veličanstva naproša britansko vlado, da ponovno preuči to vprašanje.«

Ze naslednjega dne pa je japonski časopis »Hocci-Hocci« objavil naslednjo notico, ki je bila očitno naročena:

»Če bodo Mandalajsko cesto ponovno odprli za promet s Kitajsko, utegne to vsak hip povzročiti vojno. Tihemu oceanu grozi huda nevarnost. Zato svetujemo Združenim državam Amerike, naj se skupno z Veliko Britanijo izognejo vsemu, kar bi utegnilo postati usodno.«

To je pomenilo, da se je cesta, ki jo je bilo gradilo sto petdeset tisoč kulijev, spreminila v os, okrog katere se je vrtilo vprašanje miru ali vojne na Daljnem vzhodu.

Vojno stanje med Anglo-Američani in Japonci se je začelo v decembru 1941. Japonci so nemudoma zasedli Hong Kong, 24. decembra pa so začeli osvajati še Burmo. To jim je bilo toliko lažje, ker so smeli uporabljati indokitajsko letališča in ker so imeli oporišča tudi že na Tajskem.

Njihov neposredni cilj je bila prekinitev še zadnjih prometnih zvez med nacionalistično Kitajsko in tujino, pa tudi zavzetje letališč, ki so bila bazi za anglo-ameriško letalstvo z velikim dosegom, in povzročanje nemirov v Indiji.

Japonci so že 8. marca vdrli v Rangun, 2. maja pa so prispe-

li do Mandalajske ceste. Britanske enote, ki so štejele kakih 50.000 mož, so se umaknile do indijskih meja. Tedaj pa je monsunsko deževje prekinilo japonsko ofenzivo in boji so se spet razživelile šele v začetku 1943. leta.

Mandalajska cesta ni več delovala, zato pa so zavezniki organizirali zračni most prek Himalaje. Čeprav so sklenili, da bodo vsak mesec po zračni poti prepeljali na Kitajsko po 10.000 ton raznega vojaškega materiala, jim je ob izvršni organizaciji uspelo na Kitajsko pošiljati celo do 46.000 ton materiala mesečno.

Jeseni 1943. leta pa so zavezniki prešli v protiofenzivo. Hkrati s tem so iz Indije gradili novo cesto, ki je peljala vse do Mandalajske ceste, ob njej pa so potegnili cevovod za gorivo. Po tej cesti naj bi mesečno prepeljali po 85.000 ton raznega materiala, po cevovodu pa pretočili 54.000 ton goriva. Ameriški inženirji so cesto tako naglo gradili, da so se njihovi buldožerji nekajkrat znašli pod sovražnikovim ognjem. Cesto pa so dogradili 28. januarja 1945. Kmalu zatem so zavezniki zasedli Mandalaj, medtem ko je bil Rangun osvobojen 3. maja 1945.

Taka je zgodovina znane Mandalajske ceste, ki je Kitajcem toliko pomenila, da jim ni bilo žal ne truda in ne tisočerin žrtve med njeno gradnjo.

IZ SLOVENSKE VOJAŠKE ZGODOVINE

Bojna pot Krimskega odreda

Krimski odred je bil ustanovljen v drugi polovici junija 1942 iz prvega in petega bataljona Notranjskega odreda.

Porast partizanskih enot Notranjskega odreda in ustanovitev osvobojenega ozemlja na južnem in vzhodnem delu Ljubljanske pokrajine je potrebovalo organizacijo slovenske vojske. Iz Notranjskega odreda so bili ustanovljeni Krimski odred, Dolomitski odred in Kočevski odred.

Krimski odred je bil torej sestavljen iz borcev prvega bataljona »Ljubo Serce« in petega bataljona Notranjskega odreda. To so bili borci, ki so imeli ob ustanovitvi odreda že velike izkušnje v borbah proti sovražniku; bili so borci iz Krimskega bataljona, ustanovljenega v Zali ob Iški v začetku oktobra 1941, borci Kožlješke čete, ustanovljene sredi decembra 1941, borci Sercejevega bataljona, ki so spomladi 1942 osvobodili naselja pod Krimom in Ljubljansko barje ter prišli pred vrata Ljubljane.

Na Krimu so se pričeli zbirati prvi partizani poleti 1941. Konec avgusta je bila ustanovljena prva četa — Mokrska, jedro partizanskih enot Krimskega odreda.

Do oktobra 1941 je bil priliv v partizanske vrste tolikšen, da je bil ustanovljen Krimski bataljon, v katerega so bile vključene Borovniška četa, Preserska četa, Loška in Robska četa ter četa zbirnega taborišča — Soška četa, nekoliko pozneje pa je bila h Krimskega bataljonu priključena tudi Ribniška četa. Bataljon je bil porazdeljen med dva polbataljona, ki sta ga vodila Ljubo Serce in Mirko Bračić. Vodstvo bataljona pa je bilo: komandant Jernej Gašperšič, namestnik komandanta Dušan Majcen-Nedeljko, politkomisar Dušan Pirjavec-Ahac. Oktobra 1941 je bataljon izvršil napad na Lož in Bezuljak. Pod vodstvom Ljuba Serceja so borci Preserske, Loške in Robske čete napadli italijansko postojanko v Ložu 19. oktobra. Borci Borovniške čete pod vodstvom Mirka Bračića pa so v noči med 19. in 20. oktobrom uničili skladišče z eksplozivom v Bezuljaku.

Po napadu partizanskih čet na Lož in Bezuljak je bil pritisk sovražnikovih enot tako močan, poleg tega pa je tiste dni zapadlo veliko snega, da so se morali umakniti borci Krimskega bataljona iz svojega operativnega območja. Toda v drugi polovici decembra je bila na Kožljaku ustanovljena Kožlješka četa iz bivših borcev Krimskega bataljona in novincev iz Brezovice pri Ljubljani, Logatca in Bezuljaka ter iz naselij izpod Krima. Komandir čete je bil Tone Bavec-Cene, komisar pa Tone Zalar-Zan. Januarja 1942 je na Kožljak pripeljal Mirko Bračić večje število novincev iz zbirnega taborišča Samotorice nad Horjulom. Ustanovljen je bil tretji bataljon »Ljubo Serce« (imenovan po komandantu polbataljona Krimskega bataljona Ljubu Serceju). Ki je bil ustrojen 22. decembra 1941 v Tomišlju. Prvi komandant je bil Aleš Bebler-Primož, katerega je kmalu zamenjal Miloš Zidan-Zdravko, namestnik komandanta je bil Janez Hribar-Tone Pogačnik; potem ko je Hribar postal politkomisar, je bil namestnik komandanta Mirko Bračić, politkomisar je bil Dušan Pirjavec-Ahac, bataljonski intendant pa Tone Zalar-Zan.

Brž ko je bil formiran bataljon »Ljubo Serce« s štirimi četami, je takoj pričel očiščevalne akcije; v kratkem je bilo osvobojenih 30 vasi na območju med Rakitno, Cvajnarji, Pokojiščem in Kožljakom. 1. februarja je bataljon napadel železniško postajo na Verdu, kjer je bilo ranjenih in zajetih več Italijanov; poškodovana je bila lokomotiva in bilo uničenih več cistern-vagonov.

V borbah, ki jih je imel bataljon v tem času, je padel Miloš Zidan-Zdravko kot komandant. Poveljstvo slovenskih partizanskih čet je po smrti Zidanke imenovalo za komandanta Mirka Bračića. V tem času je bil bataljon »Ljubo Serce« porazdeljen v dva polbataljona: komandant prvega bataljona je postal Slavko Kovač-Smeli, politkomisar je bil Cveto Močnik-Florjan, komandant drugega polbataljona Bojan Polak-Stjenka, politkomisar pa Ante Novak.

Ustanovljena je bila tudi »Leteča patrulja« pod vodstvom Staneta Semiča-Dakija. V njej so bili najbolj borbeni partizani Sercejevega bataljona. Konec marca je bila Dakijeva »patrulja« preimenovana v »Proletarsko četo«. Na Krimu je bila ustanovljena tudi Primorska četa — borcev Sercejevega bataljona, komandir čete je postal Mile Spacapan-Igor, komisar pa je bil Jaka Platiše-Franc. Četa je kmalu odšla na Primorsko. Iz borcev Sercejevega bataljona je bila ustanovljena tudi Severna obmejna četa z operativnim območjem Rovte, Vrhnika, Horjul, katero sta vodila: komandir Jože Merlak-Milan in komisar Anton Gradišnik-Janos.

Uspehi, ki so jih imeli borci Sercejevega bataljona, so privabili nove tovariše in tovarišice. Okrepljena 3. četa bataljona »Ljubo Serce« z novinci je bila spremenjena v bataljon z imenom nekdanjega komandanta Miloša Zidanke-Zdravka.

Partizanske enote na območju Krima so se razvile v takšno širino, da je štab III. grupe odredov ustanovil Notranjski odred, najprej s štirimi, pozneje pa s petimi bataljoni, sestojecimi v pretežni večini iz borcev bivšega Sercejevega bataljona.

Sercejev bataljon je bil v sestavu Notranjskega odreda kot prvi bataljon z imenom legendarnega junaka Ljuba Serceja. Komandant je postal Tone Vidmar-Luka, njegov namestnik je bil Martin Cerne, politkomisar Anton Kovač-Tone Dolenc, za njim pa Fric Novak. Do 13. maja sta bataljon »Ljubo Serce« in »Proletarska udarna četa« osvobodila vse vasi in naselja na območju Krima in Ljubljanske barje, tja do predmestja Ljubljane. Dne 19. maja je štab Sercejevega bataljona izdal proglas, da je Osvobodilna fronta in Partizanska vojska edina oblast na ozemlju, ki so ga osvobodili borci enot Sercejevega bataljona. Pri očiščevanju operativnega območja prvega bataljona »Ljubo Serce« Notranjskega odreda je padlo večje število Italijanov, uničenih je bilo več mostov in porušenih več cest in železniška proga Ljubljana—Trst.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

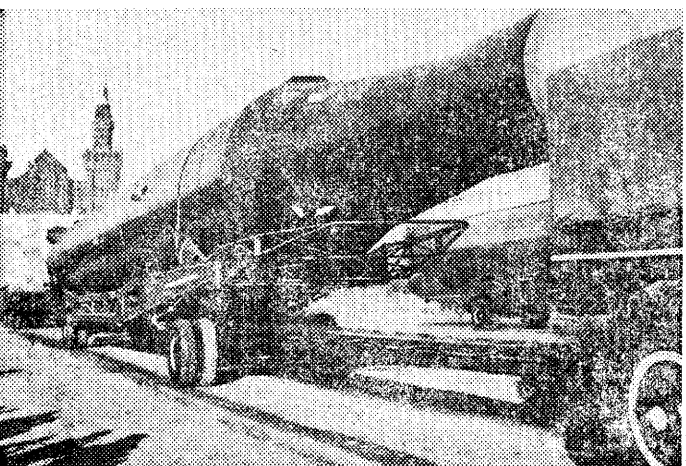
Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

Kakšne nove rakete imajo Sovjeti?

Na zadnji paradi v Moskvi so Sovjeti prikazali nekaj novih raket, vendar navadni ljudje niso mogli vedeti, za kakšne vrste raket gre. Zahodni vojaški strokovnjaki sodijo, da spada raketa, ki jo vidimo na sliki, med orbitalne, o katerih je bil govoril tudi že ameriški obrambni minister McNamara. To so ogromne rakete, ki izstrelje v vesolje nuklearno bojno glavo. Ta ima nekaj megaton moči in kroži okrog Zemlje kot satelit, dokler ji ne »ukažejo«, naj se spu-

sti na to ali drugo točko in tam eksplodira. Raketa je trisopenjska, prva stopnja pa ima šest raketnih motorjev.

Posebno pozornost med tujimi vojaškimi opazovalci so na novembrski paradi vzbudila tudi gemenična vozila z majhnimi protiletalskimi raketami. Na vsakem vozilu so bile pritrjene po tri take rakete. Sodijo, da so te rakete namenjene za obstreljevanje letal in helikopterjev v nizkem poletu.

Razpis štipendij za srednje šole

V želji, da se izboljša narodnostni sestav starejšinskega kadra Jugoslovanske ljudske armade,

razpisuje

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NARODNO OBRAMBO SR SLOVENIJE
štipendije

za šolsko leto 1968-69 za šolanje na srednjih šolah (gimnazije, pedagoške gimnazije, tehniške in njim sorodne šole elektrotehniške, strojne, kemijske, gradbene, geodetske in geološke smeri).

Za štipendije se lahko potegujejo učenci slovenske narodnosti, ki se pogodbeno obvezujejo, da bodo po končani srednji šoli vstopili v eno od vojaških akademij, ki si jo bodo sami izbrali. Te akademije so:

1. Vojaška akademija kopenske vojske (pehota, topništvo, oklepne enote, atomsko-biološko-kemična obramba, zveze in prometna služba),
2. Vojaška akademija za protiletalsko obrambo,
3. Vojaška pomorska akademija,
4. Vojaško-tehniška akademija Visoke tehniške šole kopenske vojske,
5. Letalsko-tehniška vojaška akademija,
6. Mornariško-tehniška vojaška akademija.

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje splošne in posebne pogoje:

a) Splošni pogoji:

- da so zdravi in sposobni za aktivno službo JLA, kar ugotavlja vojaška zdravniška komisija,
- da so vzornega vedenja,
- da niso sodno kaznovani in niso v kazenskem postopku,
- da imajo priporočilo občinskega sveta za narodno obrambo.

b) Posebni pogoji:

- za učence prvega razreda, da so končali osemletko najmanj z dobrim uspehom in so rojeni 1952. leta ali pozneje,
- za učence drugega razreda, da so končali predhodni razred z najmanj dobrim uspehom in so rojeni 1951. leta ali pozneje,
- za učence tretjega razreda, da so končali predhodni razred najmanj z dobrim uspehom in so rojeni 1949. leta ali pozneje,
- za učence četrtega razreda, da so končali predhodni razred najmanj z dobrim uspehom in so rojeni 1948. leta ali pozneje.

Za vojaško-tehniško, letalsko-tehniško in mornariško-tehniško vojaško akademijo se lahko prijavijo samo učenci tehniških šol strojne stroke, elektrotehniške stroke (šibki tok) in učenci gimnazij.

Prednost pri štipendiranju imajo učenci, ki se bodo po končani srednji šoli odločili za vstop v Vojaško akademijo kopenske vojske in Akademijo za protiletalsko obrambo.

Učenci, ki se žele udeležiti natečaja, vložijo prošnjo, kolikovano z 0,50 N-din, pri občinskem upravnem organu za narodno obrambo, kjer dobe tudi predpisani obzave.

Prošnji je treba priložiti:

- overjen prepis šolskega spričevala predhodnega razreda,
- potrdilo šole o vpisu v razred, katerega učenec obiskuje,
- izpisek iz rojstne matične knjige.

Natečaj se lahko udeležijo tudi učenci osmih razredov osemletk, rojeni 1952. leta ali pozneje, še preden končajo šolo. Ti učenci priložijo prošnjo — poleg izpiska iz rojstne matične knjige — še overjen prepis šolskega spričevala za šesti, sedmi in I. polletje osmega razreda. Štipendija jim pripada od začetka pouka na srednji šoli, v katero se bodo vpisali.

Učenci, ki bodo sprejeti za vojaške štipendiste, bodo morali po končanem šolanju v eni izmed vojaških akademij ostati v JLA najmanj 10 let (87. člen zakona o JLA).

Medsebojna razmerja med štipenditorjem in štipendistom oziroma njegovim zakonitim zastopnikom se določijo s pisno pogodbo, kjer se predvidi tudi eventualno vračanje štipendije, če štipendist ne bi izpolnil svojih pogodbenih obveznosti.

Učencem, ki bodo sprejeti za vojaške štipendiste, pripadajo med šolanjem na srednjih šolah naslednje štipendije:

- za I. razred 400,00 N-dinarjev mesečno
- za II. razred 450,00 N-dinarjev mesečno
- za III. in IV. razred 500,00 N-dinarjev mesečno

Razen tega jim na začetku vsakega šolskega leta pripada denarno nadomestilo za nabavo šolskih pripomočkov v višini 250 N-din za prvi, 270 N-din za drugi ter po 300 N-din za tretji in četrti razred. Štipendije se izplačujejo v mesečnih obrokih za vse mesece v letu, začno pa se izplačevati od prvega naslednjega meseca po rešitvi prošnje, vendar ne pred 1. 9. 1968.

Učence bo organ, pri katerem so vložili prošnjo, poslal na zdravniški pregled, pri njem bodo prejeli tudi rešitev prošnje in vsa pojasnila glede natečaja.

Natečaj traja do 15. 8. 1968.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA

NARODNO OBRAMBO SR SLOVENIJE

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

IZJAVA PREDSEDNIKA
ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Delegacija ZZB NOV Jugoslavije se je v aprilu mudila v Indiji, Pakistanu in Združenih arabskih republikah, kjer je bila gost nacionalnih bojovniških organizacij. Med temi obiski so našo delegacijo sprejeli najvišji državni in borčevski voditelji dežel, ki jih je obiskala. Delegacija — bila sta to predsednik zveznega odbora ZZB NOV Djuro Pucar in sekretar Mirko Kaležić, se je vrnila v Beograd 30. aprila.

Predsednik Djuro Pucar je po vrnitvi izjavil:

Naša delegacija je obiskala Indijo, Pakistan in ZAR. S tem obiskom smo želeli pospešiti nadaljnji razvoj medsebojnega sodelovanja tako pri urejanju borčevskih zadev kakor tudi pri naših skupnih prizadevanjih za utrditev miru in pri skupnih akcijah v mednarodnih organizacijah borcev.

Smo za sodelovanje vseh
evropskih organizacij borcev

Stalna komisija FMAC za evropske zadeve je sestavila pravilnik o načinu svojega poslovanja. Ker vsebina tega pravilnika ni taka, kakršna bi morala biti, je generalni sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Drago Milenković poslal častnemu predsedniku te komisije Albertu Morellu obširno pismo, v katerem opisuje dosedanje sodelovanje in prizadevanje ZZB NOV v Jugoslaviji v stalni komisiji FMAC za evropske zadeve, da bi bilo delo komisije usmerjeno tako, da bi postala predstavnik prav vseh organizacij borcev v Evropi. Zato ugotavlja nadalje v pismu:

Po našem mnenju pot k napredku evropske enotnosti ne vodi prek stikov med posameznimi združenji — člani, kot je to predvideno v pravilniku, marveč prek sodelovanja med vsemi organizacijami borcev v Evropi, ki želijo sodelovati. Namesto take orientacije pa je v pravilniku predvidena »razširitev aktivnosti FMAC v Evropi«, kar praktično lahko pomeni zadrževati evropske organizacije v ozkih okvirih FMAC, a razširitev zunaj

Nadalje je izjavil, da so ju povsod prisrčno in prijateljsko sprejeli in da sta ob teh obiskih spoznala tudi položaj in probleme organizacij borcev v teh deželah. Spoznala sta tudi, da so te organizacije zaskrbljene za stvar miru in pripravljeni, da po svojih močeh sodelujejo pri urejanju mednarodnih vprašanj v okviru mednarodnih organizacij borcev. Se posebej opazna je bila zaskrbljenost teh organizacij zaradi situacij v Vietnamu in na Bliznjem vzhodu.

Vsa združenja, ki sva jih obiskala, je naglasil predsednik ZZB NOV, so se zelo zanimala za našo borčevsko zakonodajo, za urejanje zadev borcev pri nas, pa tudi za delo in ustroj naše organizacije. Z zadovoljstvom so sprejele povabilo, da se tudi same seznanim z delom naše ZZB, ko nam bodo njihovi predstavniki vrnili obisk.

teh okvirov naj bi bila le talikšna, za kolikor se eventualno poveča članstvo FMAC v Evropi.

V pismu so navedene še druge pomanjkljivosti pravilnika, po katerem izvršilni urad komisije sam določa dnevni red sestankov in tudi sam določa delegate posameznih organizacij namesto da to prepusti združenjem članom.

Zaradi vsega tega je v pismu sporočeno, da ZZB NOV Jugoslavije ne bo mogla sodelovati pri pripravih na tako zamisljeno zasedanje evropske komisije in pri pripravih dokumentov, ki jih bodo obravnavali na tem zasedanju.

*Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!*

RAZVILI SO PRAPOR

V soboto, 27. aprila je v rezervni oficirski v podoficirski tereni »Stadione« v Ljubljani, v starih doma gradbenega šolskega centra razvil svoj prapor. Pokrovitelj je bil zavod za raziskavo materiala in konstrukcij.

Proslava je bila prisrčna, govornik je polkovnik Milan Butara-Alek, ki je dejal, da moramo biti oboroženi z vojaškim znanjem, saj so za

rišča vojne nevarnosti že blizu naših meja. S kratkim programom so sodelovali učenci osnovne šole »Vito Kralj« in glasbene šole »France Sturme«. Ob tej priložnosti so tudi delavni in zato zaslužni člani ZROP prejeli odlikovanja, med njimi tudi mladi predsednik, ki je dobil Red za vojne zasluge s srebrnimi metli.

Dr. Djoko Jelić

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST: Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCIJSKIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14. 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej

18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOZI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

IZ SLOVENSKE VOJASKE ZGODOVINE

Bojna pot
Krimskega odreda

V drugi polovici maja je bila pri bataljonu »Ljubo Sercer« ustanovljena še ena četa — peta četa, ki so jo ustanovili iz skupine novincev iz Zelimlja in Tomišlja ter članov Narodne zaščite.

Bilo je obdobje poleta partizanske vojske; število partizanskih novincev se je večalo iz dneva v dan; ustanovljale so se nove čete, novi bataljoni in odredi, tako so iz borcev Notranjskega odreda nastali: Kočevski odred, Dolomitski odred in Krimski odred.

Krimski odred je bil formiran iz prvega in petega bataljona Notranjskega odreda, kakor je bilo povedano že v uvodu tega sestavka. Ob ustanovitvi Krimskega odreda je bil njegov komandant Bojan Polak-Stjenka Knap, 26. julija pa je to mesto prevzel Andrej Flajs-Sočan; komisar je bil Janez Hribar-Tone Pogačnik, namestnik politkomisarja Stane Dobovičnik-Krt, odredni intendant pa Franc Kramar-Simen.

Obsežno operativno območje Krimskega odreda med dolensko in tržaško železniško progo in od Ljubljane do stare meje med Slovenijo in Italijo pa so kontrolirali štirje bataljoni.

Komandant prvega bataljona je bil Tone Vidmar-Luka Suhadole, od 6. julija dalje Jule Sočan-Janez-Tomaž Skala, od 22. julija naprej pa je bil bataljonski komandant Alojzij Popek-Vandek; komisar je bil do srede julija Fric Novak, nato pa Janez Japelj, namestnica politkomisarja je bila Marjana Drakšler. K štabu prvega bataljona je spadala tudi kolesarska četa s komandirjem Francem Korošcem in politkomisarjem Lojzom Kusoldom-Vasiljem na čelu.

Komandant drugega bataljona je bil do 26. julija Andrej Flajs-Sočan, nato Jože Mirtič-Jože Zidar, komisar pa Jože Kopitar-Gregor Oven; bataljonski intendant pa je bil Jože Centa.

Komandant tretjega bataljona je bil Srečko Nemeč, njegov namestnik Ferdo Skok, politkomisar pa Leon Novak-Jure.

Četrty bataljon je bil ustanovljen šele julija iz tretje in kolesarske čete prvega bataljona Krimskega odreda. Komandant je bil Tone Vidmar-Luka Suhadole, komisar Albert Kovač-Peter Grčar, namestnik politkomisarja pa Ivan Tomc.

Roška ofenziva, ki se je pričela 16. julija 1942 na osvobojenem ozemlju, je onemogočila nadaljnji razvoj Krimskega odreda. Sprito pritiska močnih sovražnikovih enot, kjer so operirale enote Krimskega odreda, ni bilo moč zadržati sovražnika pred vdorom na osvobojeno ozemlje. Enote Krimskega odreda so se umikale s položajev. Načrt, ki ga je pripravil štab Krimskega odreda 19. julija, da bi njegove enote prešle k protiofenzivi, ni uspel. Da bi se ohranili borci, je bilo povelje, da se za čas italijanske ofenzive partizanske enote porazdelijo v manjše skupine in skupnice in na ta način skozi sovražnikove obrobe prebijejo na svoja stara območja. Toda kljub tem ukrepom je imel Krimski odred v času italijanske ofenzive velike izgube. Sovražnik je že v prvih dneh ofenzive z vso silo pritisnil na položaje bataljonov Krimskega odreda, le drugi bataljon oziroma dve četi, ki sta se zadrževali nad Sodražico, sta dalj časa vodili hujšo borbo, kjer je padlo več italijanskih vojakov.

Da bi preprečili sovražniku ofenzivni nastop proti enotam Krimskega odreda, je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet izvedlo reorganizacijo Krimskega odreda: 6. oktobra 1942 je bila ustanovljena udarna brigada »Ljubo Sercer« iz najboljših borcev Krimskega odreda, drugi borci pa so bili vključeni v ponovno ustanovljeni Notranjski odred. Udarne brigada »Ljubo Sercer« je takoj pričela ofenzivne napade proti italijanski vojski in belogardistom.

REZKA TRAVEN

Avala

FABRIKA TALASNOG KARTONA
KARTONSKE IN PAPIRNE EMBALAŽE

BEOGRAD, VILINE VODE bb

Telex: 11-243

YU KARTON

Telefoni: 661-399, 661-499, 661-599, 661-899

Proizvaja:

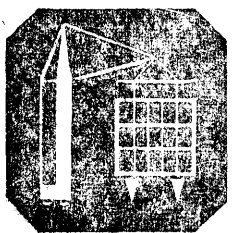
VALOVITI KARTON V 3 IN 5 PLASTEH

Izdeluje:

EMBALAŽO IZ VALOVITEGA IN POLNEGA KARTONA
PREBLEČENE IN NEPREBLEČENE SKATLE
PAPIRNO KONFEKCIJO
TISKA V OFSET IN TIPO TEHNIKI

Proizvajamo litobetonske

montažne garaže
in jih dostavljamo na
dom!

Podjetje za visoke gradnje

STAVBAR - MARIBOR

Denar, naložen pri naši banki,
vam prinaša več!

Obresti:

8%

Vezane vloge in osebni devizni računi z odpovednim rokom nad dve leti

7%

Vezane vloge in osebni devizni računi z odpovednim rokom nad eno leto

6.25%

Navadne vloge in osebni devizni računi

**KREDITNA BANKA
IN HRANILNICA
LJUBLJANA**

Poslovne enote KB Ljubljana:

V LJUBLJANI:

Osrednja poslovna enota, Subičeva 2 — Mestna hranilnica ljubljanska, Copova 3 — Bežigrad, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — Stara Ljubljana, Mestni trg 16 — Šiška, Celovška 99 — Vič, Tržaška 36

ZUNAJ LJUBLJANE:

Beograd — Črnomelj — Domžale — Grosuplje — Hrastnik — Kamnik — Kočevje — Litija — Logatec — Medvode — Rakek — Ribnica — Trbovlje — Vrhnika — Zagorje

»KJERKOLI IN KADARKOLI«

Od slovitega govora ameriškega predsednika Johnsona 31. marca letos pa do začetka pogajanj v Parizu je minilo štirideset dni, čeprav je Johnson tedaj med drugim izjavil, da so se Združene države Amerike pripravljene pogajati s predstavnikmi Demokratske republike Vietnam »kjerkoli in kadarkoli«. Te njegove besede je bilo treba razumeti drugače: res mu je bilo vseeno, kje bodo pogajanja, ni pa mu bilo vseeno, kdaj bodo pogajanja. Za vsem tem so namreč njegovi veliki manevri v vojni letu.

Ko je Johnson v javnem govoru napovedal pripravljenost ZDA za pogajanja z DR Vietnamom, je imel pred seboj še sedem mesecev vladanja v Beli hiši. Kljub temu, da se je v tistem govoru tudi odpovedal kandidaturi za predsednika, še ni vrnil puške v koruzo. Prav gotovo namerava kandidirati ali pa postaviti za kandidata enega izmed svojih sodelavcev — predvsem svojega podpredsednika Huberta Humphreya.

Pojdimo nekaj let nazaj. V predvolilni kampanji leta 1964 se je Johnson bojeval s hudim nasprotnikom, reakcionarjem Goldwaterjem. Tedaj je republikanski kandidat za predsednika venomer govoril, da je treba Vietnam uničiti: če ne drugače tudi z atomsko bombo. Johnson je kot kandidat demokratske stranke zatrjeval, da je takšna politika norost. Toda kaj se je zgodilo? Novembra 1964 je z velikansko večino — tolikšno niso niti pričakovali — premagal Goldwaterja, že februarja 1965 pa je ukazal bombardirati DR Vietnam. Vse do letos je bila njegova azijska politika takšna, da bi mu Goldwater gotovo prvi čestital, če ga ne bi bilo sram.

Potemtakem je popolnoma jasno, da si Johnson na letošnjih volitvah ne more »privoščiti« poraza: zanj bi bilo zelo hudo, če bi bil za novega predsednika izvoljen kandidat republikanske stranke (najboljšeje nekdanji Kennedyjev tekmeec Richard Nixon), še hujša sramota pa bi bila, če bi postal predsednik človek iz njegove, republikanske stranke (zlasti Robert Kennedy ali Eugene Mc Carthy). Takšen izid volitev bi bil sramotna obsodba njegovega načina vladanja. Zato Johnson zadnje čase ukrepa tako, da pridobiva ugled zase in za svoje sodelavce ter da svoje nasprotnike spravlja v zadrego. Johnson se je v marčevem govoru prikazal kot človek, ki je verziran v potankosti notranje politike, ki je mojster za prikrivanje resničnih namer, da bi laže dosegel svoje cilje. Toda takšen se je prikazal manjšemu delu Amerike. Za večino je namreč človek, ki hoče mir, ki pa je obenem trden, človek, ki se hoče pogajati, pa vendar ne za vsako ceno, človek, ki hoče konec bojev, ne da bi pri tem počenjal žrtve ameriških vojakov v Vietnamu. S tem svojim »programom« je seveda hudo zmešal štrne Robertu Kennedyju in Eugenu Mc Carthyju, ki v svojih govorih terjata in obljublja mir v Vietnamu.

Govor je prišel v pravem času, ko se je tekma za stol v Beli hiši komaj dobro začela. Pozneje bi bil neumesten, ker bi si Johnsonovi nasprotniki in tekmeči že pridobivali naklonjenost milijonov volivcev. Zato je treba tako razumevati zavlačevanje z izborom mesta, v katerem naj bi se Washington in Hanoi pogajala o miru. Tudi v tem je bilo videti spretnost politika Johnsona. Najprej je Hanoi predlagal pet, pozneje pa še deset mest. Hanoi jih je zavrnil. Za svetovno javnost je bilo popolnoma jasno, da Hanoi ne more pristati na Rim ali Bruselj, se pravi za prestolnici dežel, ki sta članici NATO. Manj jasno pa je bilo, da je Washington zavrnil severnovietnamski predlog za Varšavo, češ da je Poljska komunistična dežela in zaveznica Sovjetske zveze. V resnici so bili razlogi na obeh straneh enaki. Toda v tem je bila Johnsonova igra: ameriški javnosti je spet pokazal, da je res pripravljen na pogajanja »kjerkoli in kadarkoli«, da pa Hanoi ne misli iskreno, ker se pač ne strinja s predlogi — reci in piši — za kar petnajst mest po svetu. Z zavlačevanjem so vodilni ameriški politiki pridobili čas in pridobili javnost zase.

Naposled so se oddolžili za pogajanja v Parizu. Vsaka stran ima svoje adute. Najmočnejši ameriški adut je silna vojska masinerija, ki je zdaj v Vietnamu. Toda to na Hanoi ne naredi nobenega vtisa: kaj pomaga vojska sila, če pa je ameriška fronta v Vietnamu in doma hudo ogrožena? Adut ZDA bi bil lahko tudi Južni Vietnam. S splošno mobilizacijo (in saigonski režim je že napovedal, da se namerava sam bojevati proti FNO in DR Vietnamu) bi Saigon zbral okoli 600.000 vojakov. Če bi bila ta vojska močna in učinkovita, bi se položaj Washingtona in Saigona okrepil. Vendar je morala te vojske slaba in prene-kateri vojski ter oficirji mislijo, da bi lahko prešli k nasprotniku, dokler je še čas, zakaj s pogajanjem se položaj utegne temeljito spremeniti. Pri vsem tem so ZDA veliki optimisti, ker menijo, da s pogajanjem nimajo česa izgubiti.

Demokratska republika Vietnam je zahtevala, da se še pred začetkom pogajanj popolnoma prekinje vse vojaške akcije ZDA zoper njeno ozemlje. ZDA so bombne napade omejile le geografsko, ker terjajo od DR Vietnamu tako imenovano »recipročno deeskalacijo«: zmanjšal (ali prenehal) naj bi se obseg vojaških operacij DR Vietnamu zoper jug. Hanoi tega ni mogel sprejeti, zakaj ZDA so zanj agresor in njegov boj je osvobodilni. Javne garancije za »recipročno deeskalacijo« Hanoi noče dati, nekaj podobnega pa je le storil: zbral je obroč okoli Ke Sana. Toda ameriški politiki in vojski (Westmoreland, Rusk in Clifford) so to proglasili za uspeh njihove vojske. Hanoi je potem spet pristopil na Ke San. Toda takšno popuščanje kaže na nekaj: DR Vietnam bi neuradno ali tako rekoč na tihem zmanjšal svoje vojaške operacije. V tem so in bi bila še naprej tista »znamenja dobre volje«, ki jih Washington prikaže od Hanoja. Jasno pa je, da mirovna pogajanja ne bodo uspela, če ZDA ne bodo povsem prenehale bombardirati DR Vietnam.

Opazovalci menijo, da bodo na pogajanjih sprva sodelovali le tisti, ki so direktno angažirani v vojni: na eni strani DR Vietnam in Fronta narodne osvoboditve Južnega Vietnamu, na drugi strani pa ZDA ter saigonski režim. Saigon se temu sicer upira, češ da ne mara sesti za isto mizo s predstavnik FNO, toda prav mogoče je, da ga ZDA k temu prisilijo. Vsaka stran mora namreč upoštevati tudi svoje zaveznike: ZDA predvsem tiste države, ki jim z vojski pomagajo v Vietnamu, DR Vietnam pa zlasti Sovjetsko zvezo in LR Kitajsko.

Na pogajanjih v Parizu je polagoma mogoče dosegel prekinitev vojskovanja oziroma premirje. Šele potem bo mogoče razpravljati o naslednjih fazah. Ena izmed njih je severnovietnamska zahteva po umiku ameriških čet z vietnamskega ozemlja. Glede tega se spominjamo Johnsonovih besed s sestanka v Manili leta 1966, ko je dejal, da je pripravljen v šestih mesecih umakniti čete, če bi se prepričal, da je prišel pravi mir.

Najtežja bo tako imenovana »tretja faza«: kakšna naj bo prihodnja ureditev Južnega Vietnamu? Fronta narodne osvoboditve Južnega Vietnamu je baje pripravljena na koalicijsko vladavo, toda ZDA se bojijo, da bi FNO kot najboljše organizirana politična sila v Južnem Vietnamu počasi prevzela oblast v svoje roke. Zato pravijo, naj bi FNO prišla v koalicijsko vladavo le tedaj, če bi razorožila svoje enote. Vprašanje je, kaj bo na to rekla druga stran. Toda nekateri poznavalci menijo, da je DR Vietnam in FNO toliko do umika ameriških sil, da bi morda pristala na marsikaj, morda celo na priznanje sedanjega saigonskega režima Thieuja in Kvja.

Glede na vse to je težko pričakovati hiter in uspešen konec pariških mirovnih pogajanj. Mogoče je, da se diplomati ne bi mogli sporazumeti in da bi spor še naprej skušali »rešiti« na bojišču. Toda tako za Združene države Amerike kot za Demokratično republiko Vietnam bi bilo težko prekiniti pogajanja in dovoliti prejšnjo razsežnost vojne. Prav ta grožnja vojne utegne biti katalizator, ki bi uvedel razumnost v pogajanjih.

STANE IVANČ

KULTURA IN PROSVETA

Napredno knjigo v vsak naš dom!

V zadnjem času se po domovih pojavljajo nekdanji bori in ponujajo knjige. Tistim, ki sprašujejo, kaj to pomeni, smo dolžni pojasniti, da je skupina borcev osnovala podjetje Partizanska knjiga. Z njim si je ta skupina zastavila nalogo širiti knjigo s tematiko NOB po naših domovih, kamor skoraj nikoli ne zaide še tako prizadeven akviziter. Ugotovili so namreč, da knjige na Slovenskem prodaja kakih 50 akviziterjev in ne dosti več knjigarn. Te so v večjih središčih, akviziterji pa le redko zaidejo na cesto II. reda.

Partizanska knjiga si je torej zastavila nalogo, da bodo njeni poverjeniki obiskovali ne samo delovne kolektive in tovarne po mestih, pač pa sleherni domačijo, pa naj bo še tako oddaljena od prevozne poti. Morda so tako domačijo še celo dolžni obiskovati, saj je mnogokdaj sprejela v goste celo četo ali bataljon borcev in jih nahranila. Gre torej za to, da bi poverjeniki podjetja Partizanske knjige uspeli ponuditi res vsakemu našemu človeku vse slovenske knjige in vse knjige, ki obravnavajo narodnoosvobodilno vojno v svetu.

Doslej so zaloge svojih knjig odstopile vse slovenske založbe in izbor knjig, ki jih poverjeniki širijo, je kar obsežen, saj je v katalogih kar blizu tisoč naslovov. Lahko pa poverjenik sprejme naročilo tudi za vsako drugo knjigo, ki je ni v izboru, le da je napredna.

Organizatorji poverjeniške mreže so doslej obiskali že vse občine in povabili k sodelovanju člane ZZB. Ker Partizanska knjiga namerava poveriti nalogo širjenja knjig predvsem bivšim borcev in zato vabi vse, ki bi se želeli priključiti kot poverjeniki, naj se pisмено ali osebno zgledajo na sedež Partizanske knjige, Ljubljana, Trg revolucije 1.

Partizanska knjiga sodeluje z vsemi založbami in jim sprosti po-

sreduje ugotovitve svojih poverjenikov na terenu s predlogi, naj izdajo to ali ono delo, za katero so poverjeniki ugotovili, da bi ga ljudje radi sprejeli. Prav tako bo podjetje organiziralo občasne knjižne razstave, pogovore z avtorji, literarne večere in bo goštilo vse oblike, ki naj z njimi približa knjigo ljudem.

Po namenu ustanoviteljev bo podjetje 80 % čistega dohodka vsako leto odvajalo skladu Knjižnice NOV in POS in s tem podprlo to izredno pomembno akcijo. Čim učinkoviteje bo podjetje poslovalo, tem izdatnejša bo podpora.

Na prvi pogled se zdi, da bo podjetje služilo na račun prodajne cene knjig, vendar temu ni tako. Z dobro organizirano prodajno mrežo bo uspelo prodati več izvodov knjig — večja naklada pa pomeni nižjo ceno. Podjetje pa bo poskušalo prav z dobro organizacijo posloovati kar se da poceni in s tem bo prihranilo nekaj denarja.

Doslej Partizanska knjiga že zelo uspešno sodeluje z Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja, z CZP »Soča«, ki zalaga Knjižnico NOV in POS, z založbo »Obzorja« v Mariboru, ki tudi zalaga nekatera dela iz Knjižnice NOV in POS. Mladinska knjiga je pripravljena upoštevati sugestije Partizanske knjige, najbrž bodo kmalu tudi druge založbe uvideli, da od organizacije, kakršna je Partizanska knjiga, imajo le koristi in bodo kmalu odpadli morebitni dvomi in sumi o nelojalni konkurenci. Založba, s katero Partizanska knjiga zelo dobro sodeluje, je Narodna armija. Ta bo že kmalu začela izdajati v slovenščini serije knjig o partizanskih enotah, Partizanska knjiga pa bo prevzela v razširjanje skoraj vso naklado. Podobnih dogovorov je vse več.

Omeniti smo, da je eden izmed osnovnih namenov Partizanske knjige razen širjenja knjige še pomoč pri izdajanju Knjižnice NOV in POS. V ta namen je Partizanska knjiga sporazumno z IZDG uredila kopirnice, prepsovalnice in razmnoževalnice. Vsak zgodovinar te ali one enote bo lahko dal preko-

pirati vse dokumente, ki jih bo potreboval in mu bo odpadlo zamudno prepisovanje. Za potrebe inštituta in vseh, ki bodo potrebovali, bo urejeno prepisovanje ter tudi razmnoževanje posameznih rokopisov.

Partizanska knjiga ima v načrtu še nekatere druge dejavnosti, vendar še niso toliko dozorele, da bi dobile že dokončno obliko. Med njimi je zamisel, naj bi izdali šolske zvezke s platnicami, na katerih bi bili motivi iz NOB, zgodovinski spomeniki itd.

Partizanska knjiga je začela delati in prvi uspehi so že tu. Obeta si jih še več. In uspehov bo toliko, kolikor bo prizadevnih delavcev.

Iz uprave Partizanske knjige

Moški pevski zbor iz Kopra

Moški pevski zbor iz Kopra, ki ga vodi učitelj Ivan Tavčar, je dobil pokrovitelja: samoupravni organi podjetja Istra Benz so sklenili pevskemu zboru nuditi potrebno pomoč. Zbor namreč sestavljajo tudi nekdanji bori NOV: poleg tega se je misel o pozitivni zborovskega pesja porodila prav pri partizanskih pevcih.

NOVOST MED GRAMOFONSKIMI PLOŠČAMI

MLADINSKA KNJIGA pripravlja za vse ljubitelje domače glasbene ustvarjalnosti prijetno presenečenje. Izdala bo eno izmed najbolj znanih del izpod peresa skladatelja Marjana Kozine — glasbeni ciklus na tematiko narodnoosvobodilnega boja, imenovan tudi Simfonija. To simfonično delo, ki sestoji iz štirih delov (ILOVA GORA, PADLIM, BELA KRAJINA in PROTI MORJU), je do danes doživelo na vseh svojih izvajanjih na domačih in tujih odrih nesporno velik uspeh. Tako je bila samo Bela krajina izvajana prek štiridesetkrat.

Delo je napisano po vojni, okoli leta 1950. Dogodki sami, ki so v avtorju vzbudili željo, da jih prelije v glasbo, pa so že daleč... Pa vendar nikoli pozabljeni! Naj vas posvetila

IZ TUJIH FILMSKIH STUDIOV

Film

o Aleksandru Dovženku

Ime Aleksandra Dovženka se bo ponovno pojavilo na filmskem platnu in to v novem umetniškem filmu »Nepozabno«. Kot osnova za film, ki so ga posneli v studiju Mosfilma, so služile zgodbe, beležke in dnevniki Dovženka iz druge svetovne vojne. Zgodba se odigrava v letih 1942 do 1944 v Ukrajini, ko je bil Dovženko (1884–1956) kot dopisnik časnika »Krasnaja zvezda« očividec ljudskega trpljenja in boja.

Režiser filma, Julija Solncev, drugače soproga slavnega režiserja, je z oživljanjem lika Dovženka napravila delo, ki ga kritiki imenujejo »filozofska filmska pesnitev«.

Dokumentarni film o Georgiju Dimitrovu

V Sofiji so končali dokumentarni film o leipziškem procesu in Georgiju Dimitrovu. Zasnovan na izvirnih posnetkih in drugem materialu govori film o dogodkih, ki so bili najhujše povezani s prihodom Hitlerja na oblast.

ILOVA GORA:

»Velika nemška ofenziva 1943. Med hajko sem na jasi nekje na Ilovi gori zagledal mrtvega partizana. Bil je lep fant. Vsako dekle bi mu rado dalo rožo v gumbnico. Fant je imel srečo, dobil je gladek strel v sredo čela. Nemci so mu pobrali kapo in škornje in ležal je tam sam.«

PADLIM:

»Vsem žrtvam vojne.«

BELA KRAJINA:

»V Belo krajino zasije sonce. S svojo mirno svetlobo zasipava svetle breze, se zrcali v mirni Kolpi, ponagaja resnobnim Gorjancem. Cisto druga slika: sredi krvi in trpljenja, sredi bojišč najgrozotnejše vseh vojn pojo ptički, si črni Vojgrančiček izbira dekle, se okiti Zeleni Jurji, čeblijo rade v mlakuži, zaplešejo dekleta starodavno kolo. Kje je vojna? Blažena Bela krajina!«

PROTI MORJU:

»Maj 1945. Prvi pogled na po tolikih letih svobodno, slovensko morje.«

Delo izvaja orkester RTV pod taktirko Sama Hubada. Subskripcijska cena velike plošče (30 cm), izdelane v inozemstvu, je le 40 novih dinarjev, plačljiva pa je v dveh obrokih. Prednaročnikom in ustanovam nudi založba ugoden popust!

Gramofonska plošča s Simfonijo Marjana Kozine bo izšla takoj po zaključku prednaročil, ki jih sprejema knjigarna oziroma založba Mladinska knjiga. Lepo in okusno opremljena bo zadovoljila še tako zahtevnega kupca in bo kot taka postala skoraj nepogrešljivi sestavni del vsake diskoteke.

M. S.

Počastili so 25. obletnico ljudske vstaje na Primorskem

Dne 24. aprila je Prosvetna zveza iz Trsta ob sodelovanju delavske univerze iz Kopra organizirala predavanje v Dolni in Borštu pri Trstu.

V Dolini je predaval profesor Srečko Vilhar, ravnatelj študijske knjižnice iz Kopra na temo »Rast in razvoj partizanskih prekomorskih brigad«. Obisk predavanja je bil zelo dober, saj je bila dvorana v Dolini do zadnjega kotička polna obiskovalcev. Po predavanju so domačini, med njimi mnogo bivših partizanov, pokramljali s predavateljem ter obujali spomine na slavne dni iz narodnoosvobodilne borbe.

V Borštu je predaval profesor Janez Kramer, ravnatelj pokrajinskega muzeja iz Kopra na temo »Hrastovelske freske«. Predavanje je tudi tu bilo zelo dobro obiskano.

Oba predavatelja sta uporabljal številne diapozitive in druge pripomočke. Ob slovesu so se zahvalili obema predavateljem. Prosvetna zveza iz Trsta načrtuje še vrsto predavanj po vseh krajih na Tržaškem, ki bodo posvečena 25. obletnici splošne ljudske vstaje.

Albert Klun

PRISTNO IN NEPOSREDNO

Sedemindvajsetega aprila, ob obletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda, je gledalce televizije, zlasti borce in aktiviste NOV, prijetno presenetila oddaja o ilegalnih tiskarnah, ki jo je pripravil novinar Franci Strle. Prvemu delu te oddaje bosta sledila še drugi in tretji, tako da bodo gledalci dobili celostno podobo o ilegalnih oziroma partizanskih tiskarnah in njihovi dejavnosti, ki je v najhujših letih naše zgodovine smelo utirala pot osvobodilni ideji.

Prav tako so televizijski naročniki z velikim zanimanjem spremljali 6. maja t. l. oddajo o vasi Podragi v Vipavski dolini, ki jo je po ideji Sandija Sitarja realiziral Janez Drozg. Nastopili so domačini starejše generacije, ki pomnijo še čase narodnih čitalnic in pesnika Frana Zgura, čigar pesmi znajo nekateri še zdaj na pamet. S pristnimi, neposrednimi izpovedmi so prikazali gledalcem vso zgodovino vasi — narodno

prebujanje v časih avstro-ogrske monarhije (posebno zanimiva je pripoved o sporu s cerkveno oblastjo), črna leta pod fašističnim jarmom, narodnoosvobodilni boj oziroma udeležbo prebivalstva vasi v njem ter povojni razvoj, uspehe in probleme. Izvajalec je posamezne prizore in izjave povezal v strnjeno celoto, ki človeka pritegne zlasti z neposrednostjo in živimi ponazoritvami — na primer prizor, ko vaščani stoje na mestu, kjer jih je sovražnik hotel pobiti kot talce.

Nedvomno lahko zapišemo v imenu vseh naročnikov »TV 15«, da si takih oddaj še želimo. Postale naj bi stalne!

Veseli smo tudi novice, da pripravlja ljubljanska televizija quiz s področja ljudske revolucije, pri katerem naj bi tekmevalci šole na ravni gimnazije in posamezniki. Zadevne oddaje, ki bodo nedvomno pomenile lepo obogatitev programa, se bodo baje začele že jeseni.

F. S.

Partizanska ljudska pesem

LUDOVICA KALAN:

Svobodna domovina

Z živo si kravo najboljših, najzvestejših oškropljenih, s solzami ljubečih mater, vdov blagoslovljena, pred teboj blesti se novih dni sijaj, kot so tvoji zvesti sanjali nekdanj v žvižgu krogel. V naših hostah in v grozotah taborišč osnovala se je misel jasna.

Zrastla je iz pogorišč in trpljenja mučnikov, veličastna...

Strle so verige in končan je boj, domovina zmagovita, vstajaš, dvigaš se velika v svet strmeči, že dosegaš cilj blesteči: osrečiti osvobojeni narod svoj.

Koder sega zemlja tvoja, klije, raste borbe sad, tudi tebi, domovina moja, sija danes sonce slato in brezi pomlad...

V ILIRSKI BISTRICI:

PREDVSEM O POMOČI ČLANSTVU

V soboto, 21. aprila, je bila v Ilirski Bistrici občinska skupščina ZZZB NOV, katere so se poleg delegatov udeležili tudi predstavniki republiškega odbora ZZZB Slovenije Julij Beltram, predsednik občinske skupščine Ilirska Bistrica Vitomir Dekleva, republiška poslanka organizacijsko političnega in gospodarskega zbora, predstavnik odbora Istrskega odbora, predstavnik občinskih odborov Zveze združenj borcev iz Sežane in Opatije in drugi gosti.

Uvodoma je predsednik občinskega odbora Anton Dolgan-Branko ugotovil, da je v času med dvema skupščinama umrlo 99 članov borcev, katerih spomin so počastili z enomitnim molkom.

Spomnili so se tudi na vietnamsko ljudstvo, ki se bori za osvoboditev. Skupščina je ostro obsodila imperialistične agresorje, zlasti Združene države Amerike. Poslali so tudi resolucijo borcem FNO Južne

ga Vietnami, v kateri so izrazili solidarnost z njihovim bojem. Po obširnem poročilu predsednika odbora o stanju v organizaciji in delu se je razvila obširna razprava. Organizacija se resno zanima za svoje člane in jim pomaga pri premagovanju težav. Zlasti pomaga tistim, ki nimajo sami dovolj sredstev za preživljanje. V lanskem letu je 74 borcev, ki so v delovnem razmerju, prejela borčevski dodatek, iz občinskega proračuna pa je lani prejela stalno družbeno pomoč več kot dvesto borcev. Večina pa so dali tudi občasno enkratno denarno pomoč.

V lanskem letu je občinski odbor priskrbel borcem 22 stanovanj. Ta stanovanja so bila zgrajena iz sredstev, ki jih je dala občinska skupščina oziroma najela zanje kredit; 23 borcev, ki so v delovnem razmerju, pa je prejelo stanovanja od delovnih organizacij. Trenutno imajo evidentiranih še 24 družin borcev, ki nimajo primernih stanovanj. Precej pomoči so nudili tudi borcem — kmetom pri reševanju stanovanjskih vprašanj. Iz sredstev, ki jih je dala občinska skupščina in republiški odbor, so dali 55 borcem posojilo za popravilo hiš. Skupščina se je zlasti zavzela, da bi v tem letu bilo na razpolago še več denarja za tovrstna posojila, da bi tako rešili najbolj kritične primere zlasti v tistih vaseh, ki so bile med vojno požgane, pa nekatere hiše še zdaj niso obnovljene.

Kolikšna je bila dejavnost organizacije, nam pove tudi

podatek, da se je lani obrnilo na organizacijo več kot dva tisoč borcev s prošnjami za rešitev raznih zadev. Vloge so se v glavnem nanašale na priznanje posebne dobe, za družbeno pomoč, za dodelitev stanovanja, izjemno upokojitve, zdravljenje, odobritev posojila in podobno.

Precej so razpravljali tudi o tem, kateri datum bi bil najprimernejši za Primorje za priznanje statusa borca. Delegati so se zavzemali, da bi določili 29. november 1943. Govorili so tudi o širjenju in negovanju tradicij NOV med mladino. Organizacija je poskrbela, da je izšla knjiga »Uporni svet pod Snežnikom«, v kateri so opisane glavne značilnosti NOV v tem kraju. Še naprej bodo zbirali zgodovinsko gradivo, da bi bil prikaz zgodovine čim popolnejši. Na območju občine je tudi več spominskih obeležij padlih borcev. Ponekod so ta obeležja neurejena, nekatera celo zapuščena. Naloga organizacije je, da poskrbi za njihovo vzdrževanje.

Razpravljali so tudi o delu borcev in njihovih dolžnostih, še posebno o strokovni vzgoji rezervnih oficirjev in podoficirjev in o obrambni vzgoji prebivalstva.

Janko Sabec

ora
najboljša ta hip!

Zborovanja borcev-prostovoljcev za severno mejo

Konec aprila je bila v Šmarju pri Jelšah ustanovna skupščina borcev-prostovoljcev za severno mejo v letih 1918/19, sklicana na pobudo ZZZB NOV in SZDL. Udeležilo se je 69 do 80 let. Uvodno poročilo je prebral Avgust Anderlüh, odbornik občinskega odbora ZZZB NOV iz Novega mesta, ki se je med drugimi gosti udeležil te konference, je obljubil pomoč, posebno v času proslav 50-letnice borb za severno mejo. Udele-

ženci skupščine so ugotovili, da bo sedanja družbena skupnost nadoknadila tisto, kar je bila zamudila glede skrbi za borce za severno mejo.

Tudi na Jesenicah je bila letna skupščina prostovoljcev — borcev za severno mejo. Dvorana v domu upokojencev je bila polna, saj so prišli člani zveze z vseh koncev jeseniške občine, pa tudi iz radovljiške. Vsa poročila in razprava so dali poseben poudarek pripravam na praznovanje 50-letnice bojev za severno mejo in prizadevanjem republiških organov, da dobijo ti ostareli veterani priznanje, ki jim gre. Poudarili so tudi, da mlada generacija premalo ve o dogodkih izpred 50 let.

Zveza prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/19 občinski odbor Kranj, proslavlja 50. obletnico bojev za severno mejo v torek, 21. maja 1968 ob 11. uri v avli občinske skupščine Kranj. Na to proslavo vabimo vse borce-prostovoljce za severno mejo 1918/19 in borce NOB, posebno pa še koroške borce NOB.

Obč. odbor ZPB za sev.
mejo 1918/19 Kranj

LJUBLJANA

FOTOAMATERJI — SPEL NOVOST ZA VAS V PRITLIČJU
TRGOVSKE HIŠE »NAMA« V TOMŠIČEVI ULICI ?

- kinoprojektorji Copal — Sekonic 8 mm, Holbeck — Auto 8 mm
- kino fleši IMAC (1000 Wat)
- montažne mize super 8 mm, Marep, Super in Meonet 8
- kompletni tehnični pribor znamke Hansa

POSEBNA UGODNOST: fotoaparati PRACTICA od 990.— do 1430.— N-din.
Vse za poklicno in amatersko fotografsko delo v foto oddelku NAMA.

PRAVNA POSVETOVALNICA

M. J. Nova Gorica. Invalidska komisija v Ljubljani vas je priznala za vojaškega vojne invalida s 60 % invalidnostjo zaradi poškodbe glave. Z odločbo iz leta 1964 vam je bil odstotek invalidnosti povečan in vam je bila priznana invalidnina IV. skupine z 80 % invalidnostjo. V marcu leta 1965 ste se zaposlili zato, da pridete do pokojnine, ker vam »sedanja pokojnina« ne zadošča. Ne gre vam v glavo, da se mora vojaški vojni invalid IV. skupine z 80 % invalidnostjo zaposliti, ko je vendar dal veliko za to, da vsi danes boljše živijo. Prosite za pojasnilo, kajti posredi mora biti nespornost.

O tem vprašanju smo v našem časniku že pisali v okviru pravne posvetovalnice in opozarjali, da je treba razlikovati med pokojnino, invalidnino in priznavalnino. Vsaka pomeni povsem nekaj drugega in ima drugo osnovo. Pokojnine se priznavajo na podlagi določil zakona o pokojninskem zavarovanju ali zakona o invalidskem zavarovanju in pripadajo tistim, ki so bili predpisano dolgo dobo zaposleni in dosežejo predpisano starost. Po zakonu o vojaških vojnih invalidih so urejene invalidnine tistim, ki so v vojski ali pri aktivnem organiziranem delu za vojaške cilje zadobili

pohabo ali okvaro in je njih delovna sposobnost zmanjšana za najmanj 20 %. Tistim, ki so socialno ogroženi in so sodelovali v aktivnem boju ali so starši padlih borcev, se lahko prizna priznavalnino kot pomoč skupnosti in kot neko priznanje. Priznavalnine določajo občinski odloki.

Invalidnina pomeni torej ne samo neko priznanje skupnosti tistemu, ki je v vojski, kot vojak ali organiziran aktivist, dobil telesno okvaro, temveč pomeni predvsem neko nadomestilo za izgubljenost možnost zaslužka. Tisti, ki je invalid, ni več sposoben za delo, vsaj ne v taki meri kot tisti, ki je zdrav. Zato naj bi nadomestilo oz. invalidnina nadomestila tisto, kar invalid zaradi svoje invalidnosti ne more zaslužiti. Za lažje invalidi, ki so zaposleni, predstavlja invalidnina dodatek k njihovim prejemkom. Tisti, ki niso zaposleni, oziroma nimajo dohodkov ne premoženja, imajo možnost dobiti invalidski dodatek. Poznamo razne do-

datke (posebni dodatek, ortopedski dodatek). Pri težjih invalidih, ki zaradi svoje invalidnosti sploh niso več sposobni za delo, pa naj bi invalidnina predstavljala nadomestilo za njihov izgubljeni osebnosti zaslužek. Če ti invalidi nimajo premoženja in drugih

izgubljeni zaslužek. Vendar na žalost invalidnine ne dosegajo vedno življenjskih stroškov in so prenizke prav tako kot mnoge pokojnine.

Vaša invalidnina je očitno prenizka za vaše preživljanje, glede kmetije pa niste poj-

dohodkov, jim seveda pripada invalidnina z dodatki.

Če je nekdo zaposlen in prejema invalidnino, predstavlja ta dodatek k zaslužku. Vi pišete, da ste kmet. Posedujete torej kmetijo in se preživljate torej od kmetije oz. dohodkov, ki jih daje vaše posestvo. Podrobneje niste opisali svojih premoženjskih razmer. Niste tudi pojasnili, ali prejimate invalidski dodatek. Če imate kmetijo, potem vam nekaj dohodkov daje kmetija, nekaj naj bi k vašemu preživljanju prispevala invalidnina, čeprav sem tudi jaz mnenja, da bi morala biti invalidnina tako visoka, da bi pri invalidu, ki je povsem nesposoben za preživljanje, docela nadomestila

nili, ali je nimate ali je ne obdelujete ali je premajhna, da bi si iz nje ustvarili vir dohodkov. Zato ste se zaposlili. Če si boste z delom ustvarili pogoje za pokojnino, boste prejeli pokojnino, obojem pa še invalidnino. Zaposlitev in pokojnina na invalidnino ne vplivata. Zato si boste z zaposlitvijo ustvarili pogoje za pokojnino, medtem ko boste invalidnino prejeli v takem obsegu kot doslej. Ne gre torej za nikak nespornost, kot smatrate vi, gre le za to, da je pokojnina eno in invalidnina druga. Ker so invalidnine prenizke, si invalidi pomagajo s tako ali drugačno zaposlitvijo ali z delom.

INVALIDNINA IN POKOJNINA

Artviže sestavljajo z bližnjimi vasi začetek Brkinov in so, čeprav odročne in majhne, mnogo žrtvovala za NOB. Leta 1942 se je pričelo prebivalstvo teh krajev močje zanimati za nove, napredne ideje. Kmalu so se pričele prve akcije, ki pa sovražnikovim očem niso ostale skrite: vas so začele obiskovati italijanske patrole.

ni hotel zapustiti svojega doma. Kljub prigovarjanju je ostal v vasi; popolnoma sam je čakal na hodniku svoje hiše, čeprav so iz Rošč že pričele padati topovske granate.

godka, ki se je pripetil februarja 1944. Takrat so Nemci požgali domačijo tovariša Semaja, zanesljivega aktivista. Pri njem so nemški vojaki presenetili dva partizana, ki

ARTVIŽE SO NA ZAČETKU BRKINOV

Februarja 1943 so pobrali vse fante, ki so se bili odpravljali k partizanom; odpeljali so jih v kazenske delovne bataljone. To je še okrepilo odpor proti sovražniku, še posebno potem, ko je v te kraje prišla brkinska četa.

Vas je predstavljala trdno povezavo med okupiranim ozemljem in zaledjem. Bila je tudi križišče obveščevalnih poti iz Hrpelj, Brezovice, Rodika, Materije in drugih krajev.

Svoje prvo večje zadoščenje za minulo trpljenje so ljudje dobili ob razpadu Italije. Prepričani, da bo vojne kmalu konec, so se pričeli priključevati enotam osvobodilnega gibanja. Ker so te potrebovale mnogo razne opreme, se je močno razmahnilo tudi terensko delo.

Nemška okupacija je v vas prinesla pogostejše sovražni-kove vpad. Okupator je namreč slutil, da se tod razvija močno partizansko gibanje, da sta v bližini bolnica in komanda mesta. Artviže, Kozjane in Tatre je imel sovražnik označene za zemlji-dih kot posebno nevarne.

Nekega dne je eno teh sovražnikovih patrolj napadla partizanska enota. En Nemec je padel, dva sta bila ranjena, ostali pa so zbežali skozi gozd proti Brezovici. Šest konj so vaščani ujeli in jih predali komandi mesta na Vatovljah.

Tiste dni se je v bližini mudil partizanski bataljon. Ko je za napad na nemško izvidnico izvedel njegov komandant Kolarič, je ukazal, naj vsi prebivalci vas zapustijo. Prepričan je namreč bil, da bodo Nemci vas napadli in želel je rešiti vsaj njene prebivalce. Borci so že zvečer zasedli dobre položaje.

Ko so zgodaj zjutraj zapuščali vas še zadnji terenci, se je vašan Ivan Ivančič uprl in

»Četudi me bodo ustrelili, svojega doma ne zapustim!« To so bile njegove zadnje besede.

Granate so na vas padale več kot eno uro. Takoj zatem, ko je obstreljevanje prenehalo, sta prišli s severozahodne in jugozahodne strani vasi dve nemški enoti, da partizane obkolita in uničita. Toda enoti sta se pričeli nevede med seboj boriti. Večina okupatorjevih sil pa je istočasno skušala skrivoma in neopazno prodreti z jugovzhodne strani, misleč, da se Nemci bojujejo s partizani. Močno so se usteli. Partizani so zasedli položaje tako, da so prišli sovražnikovi vojaki prav tja, kamor so borci želeli. Tako so jih lahko obstreljevali s čela in z boka.

To je bil istega dne že drugi sovražnikov poraz. Na nasprotni strani vasi so se Nemci že spoprijeli z našimi enotami, ki so jih pričele tako silovito obstreljevati, da so bili vsi njihovi juriši zamen.

Nemci so partizane prisilili k umiku šele z oklopnimi vozili. Tokrat je imel sovražnik izgube, kakršne ni imel v teh krajih nikdar poprej. Po izjavah terencev je padlo 35 Nemcev, ranjenih pa jih je bilo okrog 70. Neki nemški oficir je v Tubljah izjavil, da je nekega starčka iz vasi ustrelil, da ne bi živ zgorel. To je bilo vse, kar smo izvedeli o Ivančičevi smrti.

Naslednjega dne so se nekateri vaščani vrnili v vas. Njihovi domovi so bili požgani, našli pa so mnogo sledov krvi in sanitetnega materiala, po čemer so sklepali, da so se Nemci med seboj srdito bojevali.

Vse povedano se je dogajalo 4., 5. in 6. oktobra 1943.

Prebivalci Ostrovice, ki so Artvižem med bojem nudili zatočišče, ne bodo pozabili do-

sta tod prenočevala. Borcema je uspelo pobegniti. Gospodarja so Nemci prijeli. Ves čas je tovariš Semaj zatrjeval, da ga ne bodo odpeljali dalj kot do vodnjaka. Držal je besedo: pri vaškem vodnjaku je zgrabil enega od dveh stražarjev za grlo in ga hotel zadaviti. Pa ga je drugi stražar udaril po glavi in ustrelil.

Naslednji spopad so Artviže doživele 21. julija 1944. Tistega dne se je pet mladih ljudi vračalo iz Artviž domov v Rodik. Iz Rodika proti Artvižem pa je bila na poti močna nemška patrola. Fantje so vso pot prepevali partizanske pesmi. Ko so jih Nemci zaslišali, so se potuhnilili, nato pa jih zaustavili in jih pričeli zasliševati. Ker pa domačini niso hoteli odgovorjati, so jih odgnali v Artviže. Na gričku pred vasio jih je pričakala partizanska zaseda. Partizani so pričeli streljati in ubili so enega sovražnikovega vojaka. Ko so ugotovili, da premoči ne bodo kos, so se umaknili. Sovražnik se je za ubitega vojaka strašno maščeval: postrelil je vse ujetnike in jih razmesaril z bajoneti. Ustrelil je tudi Jožeta Mezgeca in pozneje v Hrpeljah Alojza Slugo, ki jim je bil moral prepeljati je naropano blago iz vasi. Vas je ponovno zagorela. Krvavordečih zubljev ni pogasil niti močan poletni dež.

Takrat je vas štela 20 hiš. Dala je 55 borcev in terencev, od katerih jih je 14 padlo. Duh tovarštva vaščane še vedno preveva. V vasi deluje močna organizacija borcev, ki skrbi predvsem za pomoč svojim članom. Med drugim si je za letos zadala nalogo postaviti vsem svojim, ki so padli v NOB, spomenik. Odkrili ga bodo 21. julija, na obletnico svojega najbolj črnega dne.

R. SKERJANC-BREDA

★
ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST. Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14. 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

MATJAŽ ŽIGON: OPOROČKA

Nak, zdaj ni čas za tarnanje, si je očitajoče rekel Ratitovski. Sinička, ki je bila priletela na bližnje drevo in nekajkrat čivkala, ga je namreč predramila iz zamišljenosti. Odločen pogled mu je zasijal iz oči. Kar je, je, si je rekel — brigada ni! Ako hočem še kaj koristiti, je treba najprej okrevati. Tod okrog ne poznam nikogar. Ljudje so ustrašovani, dve ti zaloputnejo pred nosom. Le eno mi ostane: v domači kraj! Na rajni! K znanem! Tam si znova nabereš moči — potlej pa...

Pogledal je okoli sebe. Aleš je kot jež zvit v klobčič spal v snegu; črno telo se mu je od časa do časa streslo od mraza; temni kolobarji črni oči so se odbijali od bledikavega obraza, posinjene ustnice pa so se z lici kar zilvale v eno. S tem ne bo prida!

Oni neboljenec, nevojaško običen — Fonza mu je ime, je dejal — je sedel kot kupček nesreče in topo buljil predse. Ne da se reči — ali ga je hajka zdelala, da ne more niti misliti, celo pa ne kaj reči — ali pa je zakrnjene nravi, zaprt sam vase, je precejneval Ratitovski.

Pač — oba sta pri kraju, je sklenil. Ako ju pustim sama, ne prideta daleč. Nista iz moje čete — ali odgovorjam zanj. Pa v celici so nas učili, da smo odgovorni za vse, kar se okrog nas godi. Pokora bo — ali kaj hočem; povedi ju je treba iz zagate — zlepa ali zgrda!

Zavzdihnil je, prebudil Aleša, kar ni šlo zlahka, nato pa je oba pozval, naj gresta z njim — ako hočeta; spomladi da je bil kurir z Gorenjskega sem na Notranjsko — pot bo bržkone še poznal; ni huda, v nekaj dneh pridejo — ako bo le šlo po sreči; terenci gori ne zmružejo pod hojami, v kurjenih barakah so — ako se niso celo v hiše preselili; za dva se bo dobil prostorček, toliko da si opomoreta; ajdovih žgančev, z ocvirk zabeljenih pa z mlekom politih, se bosta preobjedla — celo kruha, in to z zaseko na debelo namazanega, ne bo manjkalo, jima je prigovarjal — čeprav morda niti sam ni docela verjel v objube; brigade pa zmerom hodijo tam okrog — lahko se potlej kateri pridruži!

Ko je Aleš med komisarjem prepričevanjem vstal, so mu zobje zašklepetali. Obrnil se je proč; prsti na rokah so mu bili zamrli, tako da se mu je komaj posrečilo še za časa odpri razporek. Ah, tedaj, ko mi je mama tele hlače in sviter za smučanje delala, ji še na misel ni moglo priti, da bo kdaj samo v to tenkobo oblečen in povrh sestradan spal v snegu, se je bridko nasmehnil v sebi; saj tegale finega sukniča, ki se je svoje dni kak maresciallo v njem šopiril, ni vredno šteti, nič ne zaleže... Da, grem s komisarjem, grem, kamor hoče, saj je vseeno, kje se bom tepel, če le preživim... Samo da ostanemo skupaj, da naju povede do ljudi, sicer se zmurnem, izgubljen v samotni se je odločil.

Fonza pa ni bil videti kaj prida zavzet za komisarjev predlog, naj bi šli v daljine, njemu tuje kraje. Drobnji obraz, z ozko bradico, komaj s puhom porasčene, a s kožo, čudno, kakor jabolčni krbelj zgrbančen, se mu je sicer prebudil iz otopenosti, ko je Ratitovski govoril o hrani. Toda živo zanimanje je trajalo le časek. Ko je nato zasilil komisarjev namig, da se bo nekdo spet treba priključiti bojni enoti, mu je vneema koj splahnela.

Ratitovskega je pogrelo, ko je sprevidel, da z lepo besedo pri fantinu ne bo imel uspeha, četudi mu le dobro hoče. — Konec besedi! Zoprval mi pa ne boš! Tehtnega proti nimam — otrobe pa pojdi drugemu vezati! je reško pribil, in Fonza je uplašeno požrl neprepričljive ugovore, ki jih je bil že začel razmatravati.

Trojica se je spustila po pobočju, na isto stran, od koder je bila pribežala. Kadeče se megle so se zdaj vzdigovala iz nižav in tu bolj, tam manj zakrivale razgled. Ratitovski se je ravnal prej po izostrenem čutu za smer kot po poznavanju okolice; ravno to mu kurirska pot ni bila peljala.

Prečkali so cesto, prevoženo od tankov, in se zagrizli v nasprotno strmino. Sledove so srečavali na vsakem koraku: gazi bežečih in zasledujočih v snegu, tu odvržen nabasan nahrbtnik, tam pretežka odeja, tule zopet stojalo strojnice, nekomu pač manj pomembno kakor glava, ond v belini — krvavi madež, malo dalje — v poslednjem krču skrepeno truplo...

Vrh laza se se upeli ustavili in posedli. Alešu neznaná sila ni dala miru; ko se mu je težka sapa unesla, se je moral še enkrat ogledati po bojišču, kolikor daleč skozi megleno ozračje mu je ok odošlo. Nekaj korakov vstran je opazil zopet enega; negibno je ležal v bregu, z obrazom, zakopanim v snežno blazinjo, z razprostrtimi rokami, kakor da bi hotel prav ta hip v sanjah nekoga objeti okoli vratu.

Ubožec! je sočutno pomislil Aleš; nikogar več ne boš objemal, ne matere, četudi je še živa, ne svojega dekleta, čeprav mogoče čaka nate, ne žene ne otrok, če jih morda imaš, tu boš ostal, kjer si, za vedno, še zvedel ne bo nihče od tvojih, kje si obležal...

Toda — iskrica upanja se je utrnila v Aleševih očeh — kaj, če ni mrtve, če je samo...? Mogoče bi se mu dalo še kaj pomoči?

Stopil je do ležečega. V snegu se je poznala za borem nekaj sežnjev dolga, raztrta, pa tam krvava sled. Videti je, da se ni kaj vdal, je pomislil Aleš. Pokleknil je zraven in si ga začel pazljivo ogledovati. Na desni strani hrbta je zasledil v površniku luknjico; prav nič krvi ni bilo tam.

Celo se je Alešu zmrznilo: če bi bila le plitva rana, bi vendar morala krvaveti navzven, je sklepal, čeprav je imel, kar se ranocelstva tiče, boro malo izkušenj. Prijel je neznanca za roko. Še malce topla! Obraz se mu je razvedril. Ah ne, je kaj zate podvomil, kaj če se še ni utegnil shladiti? Saj je morda le malo časa minilo, odkar je ugasnil! Moram si ga ogledati odspredaj, da bom gotov, si je rekel Aleš; obrnil ga moram — čeprav so ob tej misli srhi šli po njem; še nikdar v življenju se ni bil dotaknil mrtlice.

Preobrnil je težko telo. Lice srednjih let, voščeno, usta skrivljena, oči odprte na široko, nepremične, steklene; v površniku na prsih, desno, večja, razcefrana luknja, daleč krog in krog blago vse prepojeno s krvjo; velika rdeča tisa tudi v poležanem snegu.

Aleš je moral v sebi premagovati hud odpor, da je lahko odpel ležečemu bojevniku krvava oblačila in prislonil uho na prsi, vse pomazane z rdečo, lepljivo, po vrhu strjeno tekočino. Prav ničesar ni bilo tam slišati, kar bi mu lahko potrdilo, da up ni bil prazen.

Vstal je. Zima ga je strlela po životu. Pogled mu je ušel spet na krvavi površnik. Ves zamazaj, oguljen, na robovih raztrgan — a videti je, da je iz čiste volne, ki kapelijo greje.

Ah, če bi jaz imel takega, si je zaželel Aleš; potem bi me mraz ne glodal do kosti! Kaj, če bi...? ga je obšlo. Ne, kaj mi vendar ne pride na misel se je zgrozil; komaj umrlega sleči in nekaj takšnega, vse v krvi, nositi na sebi...? tega bi ne zmogel niti... Sliši — če je tako, pa zmurni, reva mehužna! se je razhudil glas nekoga drugega v njem; da veš — ko bi padli mogel govoriti, bi ti sam zapovedal, da pri priti obleci njegovo — saj vendar sedaj ni čas za bolečnosti, saj gre krvavo zares, za biti ali ne biti!

Vdal se je nasprotniku v sebi, slekel mrtvemu suknič in si ga oblekel. Pri tem je začutil v levem zunanem žepu trd predmet. Otiral ga je: kovinsko mrzel, valjaste oblike. Izvlekel ga je na dan. Srebrna belina se mu je zasvetila v roki. Bomba! Hitro jo je vtaknil nazaj v žep in oprezno poškilil naokrog. Imenitno! Komisarja ni blizu! Odahnil se je. Sedaj naj kar nosi še moj pihalnik, če že misli, da mi ne sme zaupati; samo da nisem brez vsega — za prvo silo bo tale zalegla...

Da, moja puška ima komisar na varnem — toda kje je od tegale? se je tačas domislil. Pogledal je za orožjem padlega, a ga ni našel. Jo je že kdo pobral... In strelišče se je spomnil. Na površniku ni videti, da bi bil rajnik nosil pas z nabojnico — ali je imel kaj v žepih? Naglo je pobrskal, toda zaman. Vse postreliti je usabil naprej. Ah, nisem se spomnil, mogoče je notranji žep tudi na desni...! Brž je segel tja.

Je nekaj! Ne, ne — prenehaj! Nekakšen zveček je... Potegnili ga je ven. PRŠEREN — je s težavo prebral na okrvavljenih usnjenih platnicah. Z drhtenimi rokami je obrisal knjižico ob rokav, nato pa je začel previdno razpirati liste, na sicer zlatih robovih tu pa tam zlenjenje z dragocenim rdečim. Zavzetemu je mislil zaneslo že daleč, v čarobni svet Poezije, ko ga je iz sanj prebudil malce posmehljivi glas komisarja. Naj pesnice pusti za lepše čase, se je namrdoval le-ta; treba je pohiteti, ako hočejo kam priti do teme!

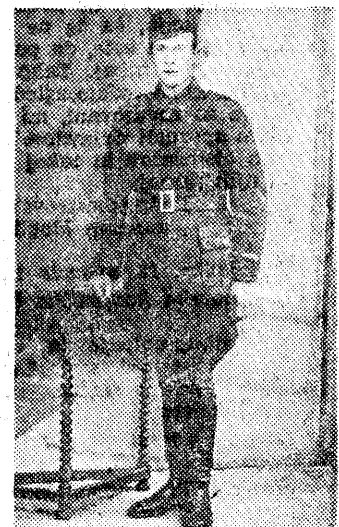
Mrak je legel na zemljo, ko so se ustavili na robu gozdne vrtače. — Tamle notri prenočimo, je odločil Ratitovski, ko si je z izvedenimi očmi ogledal kotlino; zakurili bomo — ogenj ne bo viden na daleč... No, nabavimo suhe praproti pa dračja; je odredil spremljevalcema.

(NADALJEVANJE)

Tudi tovariš Rihard Čebtron sodi med tisti rod takrat mladih ljudi, ki so največ trpeli za časa tuje oblasti in fašističnega nasilja.

Rojen 2. junija 1911 v Braniku pri Gorici, v napredni kmečki družini s petimi otroki, je končal najprej osnovno šolo, potem pa še razne tečaje za kmetijstvo. Rad bi še naprej v šole, toda zaradi revščine se njegova želja ni mogla uresničiti.

Leta 1927 so fašistične oblasti prepovedale delovanje prosvetnega društva, katerega član je bil kljub mladosti tudi Rihard že tri leta. 1932 pa je moral k vojakom. Ko se je

vrnil, je večkrat sodeloval v akcijah, ki jih je izvajal TIGR.

V začetku 1933 so fašistične oblasti ukazale odstraniti in razbiti spomniško ploščo Simonu Gregorčiču v Braniku. To je domačine silovito ogorčilo. Na nekem sestanku, ki je bil junija 1933 na Kuclju, so sklenili maščevati se. Odstranili in razbili naj bi ploščo Arnaldu Mussoliniju pri osnovni šoli. Nalogo naj bi izvedla Albin Pečenko in Rihard Čebtron. Septembra istega leta jima je to tudi uspelo.

Akcija je razkačila fašiste, začele so se aretacije po vaseh. Izdajalec je policijo obvestil tudi o sestanku na Kuclju. Sedem slovenskih fantov se je znašlo za zamreženimi okni, med njimi je bil tudi Rihard. Sodili so jim pred posebnim sodiščem v Rimu. Dobil je dve leti in tri mesece. Kazen je prestajal v kaznišnici v Civitavecchii. Tam so bili tudi mnogi komunisti. Ti so mu odprli oči in pojasnili marsikaj, kar prej ni vedel. Oktobra 1934 se je rodil italijanski prestolonaslednik. Tedaj so pomilostili mno-

ge, ki so bili obsojeni na manj kot 5 let zapora. Vrnili se je tudi Rihard.

Pozimi 1934 na 1935 je dobil zvezo z Albinom Vodopivcem. Začel je zahajati na študijske sestanke komunistov. Ob italijanskem napadu na Etiopijo so vpoklicali tudi letnik 1911, toda Riharda so kmalu odpustili, ker se jim ni več zdel zanesljiv. Jeseni 1935 je spet navezal stike s komunisti in peselj širil njihov tisk po vaseh.

Nato pa se mu je nasmehnila sreča, da je v tistih hudih časih dobil službo v Rimu. Pri tem je posredovala njegova sestra. Tam je delal leto dni, vrnil se je 1937. leta in marca so ga sprejeli v KP Italije. Do leta 1940 je sodeloval pri političnem delu, udeležil se je

brigada. Bil je član taboriščne-ga osvobodilnega odbora.

S prvim transportom je decembra 1943 odšel čez morje v Jugoslavijo kot četni komisar v 1. bataljonu. Udeležil se je mnogih bojev, ob reorganizaciji 1. in 2. prekmorske brigade pa je prisel s posebno nalogo prek Brača in Solte do Trogira. Po mnogih zapletih se je brigada vrnila na Vis, od tam pa je spet konec decembra odšla na kopno. Januarja 1944 se je prebijala prek zasneženega Velebita proti Drvarju. V boju pri vasi Dubok Do je bil Rihard ranjen in se je moral posloviti od svojih borcev. Zdravil se je v Krbavici in Turjanskem, ko pa je okrevljal, so ga poslali v glavni štab Slovenije. Postal je četni komisar zaščitnega bataljona

Dvakrat pred posebnim sodiščem

tudi nekaterih konferenc, ki jih je večkrat vodil Pinko Tomazič. Zadnja taka konferenca je bila 24. aprila 1940 na gmajni med Prosekom in Opčinami. Zraven je bil tudi neki Tržičan, ki se je pisal de Negri, bil pa je policijski zaupnik. Zato so se kmalu znašli vsi udeleženci za zapahi. Po mučnih in dolgotrajnih zaslišanjih so Riharda marca 1941 poslali v internacijo na otok Tremiti. Tam je našel mnoge znančce. Brž so se povezali z italijanskimi komunisti, začeli so se pripravljati na čase, ki so prihajali.

Spomladi 1942 so ga premestili v taborišče Pistecci blizu Matera. Interniranci so morali delati pri izsuševanju močvirij, kjer je mrgolelo komarjev, prenašalcev malarije.

Poleti 1943 je padel fašistični režim v Italiji. Interniranci italijanske narodnosti so spustili, Slovence in Hrvate zadržali... Toda že so Angleži in Američani prodirali proti taborišču.

Končno se je tudi Rihard skupaj z drugimi znašel v Tarantu. Udeležil se je zbiranja naših ljudi, raztresenih po ječah taborišč in vojašnicah. Prišel odločnosti je bilo treba, da so se osvobodili in dezertirali iz armade, ki je veljala za zakonito in bi jim lahko sodili pred vojnim sodiščem.

Iz Taranta so Riharda skupaj z drugimi prepeljali v Carbondaro, kjer je v največji tajnosti nastajala 1. prekmorska

štaba 7. korpusa, nato pa so ga poslali v dopolnilni bataljon, najprej za četnega komisarja, kasneje pa je postal bataljonski. Jeseni 1944 si je poškodoval gleženj, na zdravljenje so ga poslali v Dalmacijo. Kmalu je postal komisar slovenske bolnice v Biogradu na moru. Po končani vojni se je vrnil v Slovenijo, bil je komisar bolnišnice v Ankaranu.

Do leta 1959 je ostal v vojski kot oficir, takrat pa so ga v majorskem činu upokojili. Za zasluge je dobil več odlikovanj, je tudi nosilec Spomenice 1941.

Po upokojitvi se je nastanil v Izoli. Z vso vneemo se je vrgel na delo v družbenopolitičnih organizacijah. Opravljal je vedno po več funkcij. Zdal je med drugim tudi član kontrolne komisije komiteja ZK za obalno, območje, dela pa tudi v ZZB.

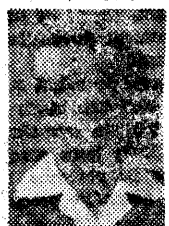
Albert Klun

PARTIZANSKI OBRAZI

IMELI SMO LJUDI...

VILMA STAJER

V Metliki je umrla partizanska mati Vilma Stajerjeva. S svojimi hčerama se je že leta 1941 vključila v narodnoosvobodilno gibanje; hči Olga je bila prvoborka. Večkrat je med drugim pomagala fantom, da so odšli v partizane. Toda okupator je njeno delovanje odkril in jo s črno Zlato interniral na Rabu. Po vrnitvi domov je vsa svojo skrb posvetila partizanskim bolnicam. Spomladi 1944 je bila izvoljena v prvi narodnoosvobodilni odbor v Metliki.

Grob Vilme Stajerjeve, po domače Jurajevčeve matere, so s svetjem zasuli mnogi njeni bivši sodelavci ter vsi tisti, ki so ji imeli radi ter jo spoštovali kot poštno mater.

AVGUST FERFOLJA

Po hudi bolezni je v 62. letu starosti preminil Avgust Ferfolja iz Konj pri Kostanjevici na Krasu. Njegova življenjska pot je bila posuta s trnjem. Kot delavec je leta 1942 stopil v ilegalo in prišel delati za NOB.

Leta 1943 so ga ujeli in v tržaškem Coroneu hudo mučili. Iz kazenskih bataljonov je pobegnil in se vrnil v partizane. Po vojni je tovariš Ferfolja delal na komandi mesta Sežana. Odlikovan je bil z medaljo zasluge za narod. Zadnja leta je živel v Izoli in bil zaposlen v kombinatu Delamaris. Zaposlil je ženo in dva sinova.

Od pokojnika smo se poslovlili na domačem pokopališču v Izoli. Godba na pihala je zaigrala nekaj žalostnih, molski in ženski pevski zbor pa sta mu zapela nekaj slovenskih pesmi. V imenu ZB je govoril Ivan Škrjanc.

JELKA ŠTAMPOHAR

Nenadoma in tragično je preminila Jelka Štampoharjeva iz Gradca pri Metliki. Tovarišica Jelka je že pred drugo svetovno vojno delovala v "Sokolu" in v gasilskem društvu. Z vso svojo družino je že leta 1941 za-

čela sodelovati v NOB. 26. julija 1942, leta je v Gradcu prihrumel okupator. Tovarišica Jelka je še pravočasno zbežala, preplavala Lahinjo in o nevarnosti obvestila še druge partizanske družine. Domov se je vrnila po kapitulaciji Italije. Kmalu zatem je izvedela, da je padel njen edini brat Ivan.

Po osvoboditvi se je tovarišica Štampoharjeva veliko udeleževala v družbeno-političnem življenju. Pri svojem delu med vojno in po njej si je pridobila mnogo prijateljev. Stevilni so se poslovlili od nje ob odprtem grobu.

ALEKSANDER ARNUS

Za vedno smo se poslovlili od našega dobrega tovariša in revolucionarja Aleksandra Arnusa, ki je umrl v 63. letu starosti za posledicami fašistične internacije.

Tovariš Arnus se je rodil v Lenartu v slovenskih gorah.

Kot sin ugledne slovenske družine, v hiši Arnusevih se je razvijalo razgibano kulturno življenje; tod je bila dvorana za gledališke in druge kulturne predstave. Mladl Arnus se je vpisal na učiteljsko, pozneje pa na trgovsko akademijo in jo tudi končal. Vojna ga je zatekla v Novem Sadu. Iz rok gestapa je pobegnil domov. Kot ilegalca so ga zopet ujeli. V raznih taboriščih je nečloveško trpel, saj so na njem izvajali medicinske poskuse.

Po vojni je prizadevno delal v gasilski organizaciji in drugih družbenih organizacijah. Stanovski tovariš in radgonski borci so se v velikem številu poslovlili od njega, saj so izgubili vestnega in poštnega tovariša.

ALBIN SIMČIČ

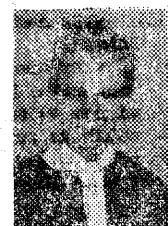

Konec marca smo se v Gonjalah v Goriskih Brdih poslovili od Albina Simčiča. Rodil se je pred 82 leti kot sin Holona. Ze v rani mladosti je občutil pomanjkanje in zatiranje. V zelo težkih pogojih se je izučil zidarskega poklica. Ze leta 1944 je bil kot zaveden Slovenec soustanovitelj prvega domačega društva "Jutrino" in je delal v dramski skupini ter v pejskem zboru.

Tudi svoje otroke je vedno vzgajal v naprednem duhu, saj so bili vsi štirje borci NOV, sam pa je kot aktivist delal na terenu. Leta 1944 je bil izvoljen za predsednika "KNOO" v Gonjalah. Po priključitvi Slovenskega Primorja k SFRJ je bil

soustanovitelj kmetijsko obdelovalne družbe, njegovi otroci pa so bili znani družbeno-politični delavci. Kako je bil priljubljen pri sovasstanih, je dokazala udeležba na njegovem pogrebu in cvetje, s katerim so zasuli njegov zadnji dom. V poslednje slovo mu je zapel Brški oktet in zaigrala godba na pihala.

FRANČISKA KRALJIC

Po hudi bolezni je v starosti 72 let zapustila naše vrste Frančiška Kraljič iz Šiške. Tovarišica Frančiška se je rodila v revni kmečki družini v Slivnici pri Grosupljem. Pred vojno si je ustvarila prijeten dom. Toda vojna vihra tudi njej ni priznešala.

Kot zavedna slovenska žena se je že v začetku okupacije vključila v NOB. Njen sin, je že leta 1941 vstopil v partizane. Tovarišico Frančiško so zaradi tega že leta 1941 aretirali in jo odpeljali v koncentracijsko taborišče Gonars v Italiji. Njenega moža so belogardisti ubili, dom na do tal požgali. Po kapitulaciji Italije so jo ponovno aretirali in odpeljali v zloglasno taborišče Ravensbrück v Nemčiji, kjer je dočakala svobodo.

Tudi v svobodi se je z vso prizadevnostjo borila za izgradnjo socializma. Toda medvojno trpljenje s svojimi strahotami ter povojno delo so jo tako izčrpali, da je hudo zbolela in se ni več pozdravila. Naj ji bo lahka domača zemlja!

VIKTOR MUNIH

V Novi Gorici je umrl Viktor Munih, rojen pred 66 leti v Trstu. Svojo mladost je preživel na Tolminkem v prijazni kmečki vasi Sela. Izučil se je za vodovodnega instalaterja, vendar kot zaveden Slovenec ni mogel dobiti stalne zaposlitve.

Z NOB je začel sodelovati leta 1942. Bil je šef intendantur operativnega štaba za zahodno Primorsko; podobno dolžnost je opravljal tudi po vojni v Kanalu. Do svoje upokojitve je bil zaposlen pri Gradbenem podjetju Gorica.

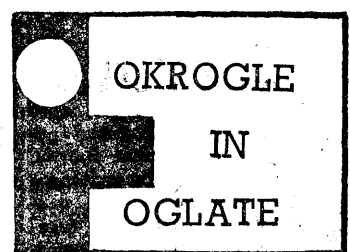
Tovariš Munih je nosilec ordena za hrabrost in medalje zasluge za narod. Pokojnika, ki ga bomo ohranili v spominu kot skromnega in tovariškega, so na njegovi zadnji poti spremlili poleg sorodnikov številni borci in drugi občani mesta, mesta, ki ga je pomagal graditi od začetka pred 20 leti.

Kdor zdravje ljubi, ne pije veliko. Če pa pije, pije Hermeliko!

RAKETA VELIKO zelenik iz mnogoteri tož po zemlji. Hermeliko je najimenitnejši. Destilacija Dvane Alina.

TOVARNA RASTLINSKIH SPECIALITET

Iznajdljivi manchesterški župan... Angleško mesto Manchester je znano po slabem vremenu. In prav v tem mestu je bila konferenca tujih organizacij za posnecvanje turizma, in prav tiste dni, je kakor za stavo, ves čas deževalo, deževalo... Mestni župan, ki je kot gostitelj, začel konferenco, si je privoščil tudi tole ugovoritev: »Jaz vas le prosim, a verujte, da pri nas dan za dnem nenehno dežuje — kdaj pa kdaj tudi sneži...«

Mini krila so koristna... Predsednik newyorške občine J. Lindsay je rekel v neki razpravi o sodobni modi: »Mini-krilo utegne biti koristno. Omogoča dekletom, da hitreje tečejo, in meni se dozdeva, da jim je to v takih krilih tudi potrebno!«

Crna nehvaležnost... Znanstveniški časnik »Die Zeit« je napisal, da povzročajo študentski nemiri v nekaterih državah krize vlad. »Danes študentje rušijo vlade in sicer večnoma študentje, ki jih te vlade štipendirajo.«

Edinstvena norišnica... V nekem članku newyorškega tednika »Times« je članek napisal: »Hollywood je edinstvena norišnica na svetu, v kateri vodijo upravo njeni prebivalci.«

Neizbežna pot... Znanl ameriški publicist Walter Lippmann takole presoja dogajanje v Vietnamu: »Vietnam potrjuje, da se vojna, ki ne more doseči vojaške rešitve, neizbežno spreminja v barbarstvo.«

Gromovnik... Nemški časnik Arnold Weiss je takole kritiziral govor nekoga poslanca v bonnskem parlamentu: »Gromovnik glas ima ponavadi človek, v cigar glavi se nikdar ne zablika...«

Samaritan v poslanstvu... Francoski časnik »Le Midi« je objavil v rubriki o družabni kroniki: »G. Dupod je vse svoje življenje posvetil vzgoji in negovanju duševno zaostalih. Najprej je bil asistent v neki pomočni šoli za duševno nerazvite, nato bolničar v neki umobolnici, pozneje se je zaposlil na psihiatrski kliniki pariske univerze, zdaj pa je uslužbenec v nekem južnoameriškem poslanstvu.«

Žene, naše učiteljice... Predsednik bremenske občine v Zahodni Nemčiji, socialist Hans Kosechnek je branil častnike, ki kritično predočijo delovanje mestne uprave: »Nam je potrebna častniška kritika, kakor nam je potrebna kritika naših žena, da se ne bi kam zaleželi.«

Proti enolični hrani... Minister za prosveto v deželni vladi Westfalije (Zahodna Nemčija) je takole branil demonstrante: »Demonstracije so začimba v enolični hrani parlamentarne demokracije.«

DOBRO JE,
ČE VESTI

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

MOČVIRJE JE BILO PREPLITVO

Poročili o operacijah esesovcev, napisani z grozljivo natančnostjo

Kamela lahko zdrži dva tedna brez kapljice vode. Pri tem zgubi 30 odstotkov telesne tekočine, ne da bi ji to kaj škodovalo. Zato pa lahko popije v eni sami minuti — 125 litrov vode. To pomeni, da voda nenavadno naglo prodira v vse dele njenega telesa in tudi v krvni obtok oziroma v rdeče krvničke, kar bi utegnilo povzročiti, da bi se razpočle. Neki izraelski znanstvenik je odkril, zakaj se to ne zgodi. Ugotovil je, da so kamelje rdeče krvničke eliptične (imajo obliko elipse, polkroga) — medtem ko so pri vseh drugih sesalcih okrogle — in da lahko narastejo (se napihnejo), ko se napijejo, za 240 odstotkov nad normalni obseg. To omogoča kameli, da lahko popije naglo tako ogromne količine vode.

Sioni, pa naj živijo v svobodi ali v ujetništvu, postavilo, dokler jih večina spi, stražo. Nekaj jih dremlejo stoji, drugi pa se uležajo. V nekem cirkusu, ki je imel 35 slonov, so ugotovili, da jih je vedno pet bilo na straži, ko so drugi spali. Po približno polurnem stražarjenju sta se vedno dva ulegla, dva pa se dvignila in stopila na njuno mesto. To je razumljivo, saj morajo biti previdni, da jih ne bi kak sovražnik nepričakovano napadel. Sioni namreč dobro vedo, da se ne morejo kdove kako hitro dvigniti. Znanstveniki, ki so preučevali življenje slonov, so ugotovili, da sloni ponavadi ne potrebujejo mnogo spanja, da jim kdaj pa kdaj zadostuje ura in pol spanja, vendar pa spijo več ali manj po štiri ure na dan.

Pomaranča ni več luksuz, zlasti ne pozimi, ker bogati našo vsakdanjo hrano z biološko potrebnimi in pomembnimi snovmi. Od 100 do 150 g pomarančnega jedilnega dela preskrbuje enodnevno potrebo človeškega organizma z vitaminom C. Pri pomaranči, težki 140 g, tehta jedilni del približno 100 g in vsebuje približno 50 mg vitamina C. Če izjemno iz pomaranče sok, dobimo komaj tretjino njenega jedilnega dela in — ustrežno — komaj tretjino v njej vsebovanega vitamina C. Izjemati sok iz pomaranče pomeni torej negospodarno potratno.

2. esesovski konjeniški polk
Poveljstvo polka, 12. avgusta 1941

Poročilo o operacijah v močvirjih Pripjeta od 27. julija do 11. avgusta 1941

BOJNI VTISI: nobenih.

POLOŽAJ ENOT: Zdravstveni položaj je še zmerom dober. Morala je visoka.

Izgub ne beležimo.

OROŽJE, VOZILA: Izguba orožja dokaj omejena (brzostrelka in pet pušk). Deloma smo morali preobložiti vozila. Nekaj vprežnih voz se je nepopravljivo pokvarilo in so morali biti zamenjani.

STANJE KONJ: Konji so trpeli zaradi pomanjkanja ovsa in utrudljivih vsakdanjih poti. Če je bilo na primer v enem dnevu treba pacificirati 30 kilometrov dolgo področje, so konji in možje morali opraviti 60 kilometrov dolgo pot ali še več. Tako je poginilo mnogo konj, ker so bili izčrpani od utrujenosti ali težkih bremen. Veliko vprežnih konj so pobrale bolezn. Del živali smo zamenjali s konji, ki smo jih s pobornicami vzeli kmetom. Naši možje so dolge kilometre prehodili peš, da ne bi pretrujali konj. Najhujše izgube konj so v 2. in 4. eskadronu.

POMIRITEV: Pacifikacijo smo opravljali po naslednjih kriterijih: poveljniki so razpravljali z župani in posameznih krajev o vseh problemih, ki zadevajo prebivalstvo. Zahtevali so

podatke o sestavi prebivalstva, se pravi, ali gre za Ukrajince, Ruse ali Beloruse. Vpraševali so tudi, ali je v vasi kaj komunistov ali v civil. oblečenih vojakov Rdeče armade ali druge osebe, ki se ukvarjajo s politično dejavnostjo. V večini primerov so prišli tudi vaščani, ki so dajali podatke o bandah in drugih sumljivih elementih. Če so bili ti elementi še v vasi, so bili aretirani, po kratkem zaslišanju pa izpuščeni ali pa justificirani. Ni manjkalo kmetov, ki so zahtevali vrnitev živine, ki je v kolhozih. Ker je večinoma šlo za manjše kmete, je bilo njihovim prošnjam ugodeno, vendar jim je bilo sporočeno, da nam tako zahtevali. Do takšnih ukrepov je prišlo tudi zato, ker so bili kolhozi slabo upravljani. Kjer ni bilo redarske službe, smo jo ustanovili glede na številno prebivalstvo in etnične skupine. V majhnih krajih je skrb za javni red moral prevzeti župan. Židovski plenilci so bili pobiti.

Polapljanje žensk in otrok v močvirju ni rodilo pričakovanih uspehov, zakaj pričirje je bilo preplitko, da bi lahko opravljali potopitev. Večina je bilo v globini enega metra trdno dno (bržkone pesek), ki je preprečilo popolno potopitev.

Komunistov ni bilo. Sodili smo predvsem ljudem, ki so sodelovali z boljševiki. V enem primeru je bil obsojen poljski župnik, ki je delal propagando za Poljsko in trdil, da se bo

njegova dežela uprla in pozvala prebivalstvo k odporu.

V celoti je bilo ubitih 6526 plenilcev itd. Ujetnikov je deset. Neki ruski agent je zaprt na lokalnem poveljstvu v Luninjecu. Končno je mogoče reči, da je akcija uspela. Vendar menim, da je potrebna dodatna kontrolna akcija, če že ne zaradi drugega, pa zato, da pokažemo, da smo tukaj. Tako bi prebivalci, ki se vedejo zgledno, čutili, da so zavarovani, mi pa bi lahko spoznali dejavnost sovražnih elementov in takoj zaustili njih razvoj.

Podpis: esesovski kapetan Magill

Postojanka, 13. avgusta 1941
I. esesovska konjeniška brigada

Načelniku policije in varnostne službe pri področnem poveljstvu, sektor center
Baranowicze

Sklepno poročilo za Reichsführerja SS

PREDMET: Sistematično čiščenje, pacifikacija in nadzorstvo: zahodnega dela močvirij Pripjeta.

Končni rezultat:
ubitih plenilcev: 13.788
ujetnikov: 714

Naše izgube: 2 mrtva, 15 ranjenih, med njimi nekaj hudo.

Pohod skozi močvirje Pripjeta ter čiščenje, med katerim je bilo nekaj večjih in manjših spopadov, sta zahtevala od enot velike napore, tako od mož kot od konj.

VILNA. POLETI 1942. V TEM POLJSKEM MESTU SO NEMCI POBILI 60.000 ŽIDOV

V prostranih močvirnatih predelih je bilo zlasti občutno pomanjkanje krme za konje (nobenega ovsa in sena). Strašno zavetišče komarjev ni dalo miru ne možem ne živalim. Te hude težave so razmeroma dobro prenesli, čeprav so morali poveljniki zahtevati od vojakov največje napore ne glede na energijo. Izgubili smo dvesto konj, ki smo jih potem nadomestili z uplenjenimi.

Čeprav so bile operacije zelo hude, doslej v dveh esesovskih konjeniških polkih še ni bil podeljen noben železni križec. Divizije Wehrmachta pa jih imajo veliko in jih normalno delijo.

Železni križec je odlikovanje, ki spodbuja k zglednemu vedenju ter k pogumu v spopadih s sovražnikom. Toda to veljavno izgubi, če ni podeljen takoj po bojnih akcijah, ko je vtis dogodkov še zmerom močan. Oficirji in vojaki so potrti, ker morajo še zmerom čakati, medtem ko kameradi iz Wehrmachta

ta dobivajo odlikovanja takoj po bitkah, kar je tudi logično. Ni zmerom mogoče zadovoljiti mož z obljubo, da bodo odlikovani kmalu prišla, zakaj takšnim obljubam mnogi ne verjamejo več. Kljub vsemu sistem, česar so se naučili na posebnih esesovskih tečajih, je njihov duh in polet v boju s sovražnikom odvisen od odlikovanj. Brigada mora dobiti ustrezno število železnih križcev, da jih razdeli. Zato odločno in vljudno prosim generalmajorja der Bacha, naj pritegne pozornost Reichsführerja na problem odlikovanj, kajti vojaki morajo opravljati vse dolžnosti, imajo pa tudi to pravico.

Generali — vsi po vrsti — gotovo upravičeno hodijo od enote do enote ter osebno odlikujejo zaslužne vojake. Še enkrat dodajam seznam predlaganih za odlikovanja. Številke govorijo same.

Podpis: esesovski polkovnik Fegelein
(Nadaljevanje prihodnjico)

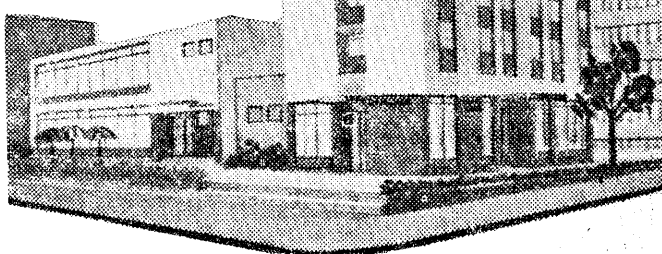
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnicami in telefoni.

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klišej CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Koparjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S din oz 50 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prihl., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Ko se je povzpel na vrh griča, se je ustavil, snel puško z rame, se oprl nanjo in se razgledoval po okolici. Na cesti, ki se je vila tostran reke, se dotaknila zaselka Loga in šla dalje proti trgu, ni opazil nikogar. Nato je s pogledom poiskal hišo, ki je stala pod gričem, pidel streljaj od Loga. To je živila priletna žena, Tolarjeva Jera. Lahko so ji ubili moža in edinega sina in zdaj je živila sama. V njeni hiši so se že delj časa vsak dan sestajali kurirji dveh postaj in kurirji pokrajinskega komiteja, Jera, prijazna in gostoljubna, kot je bila, jih je rada sprejemala v svoji hiši, in vsi so jo imeli radi.

Kurir si je popravil težki nahrbtnik, poln literature, in se počasi spustil po griču skozi zapuščene sadovnjake.

Ko je stopil v Jerino hišo, sta ga že čakala kurirja s sosedne postaje.

»Pozdravljena, fantia!« je rekel Sova. »Pa vi tudi, mama Jera!«

»Kako to, da si prišel sam?« je zanimalo Boruta.

»Ker so morali vsi drugi po drugih poslih, me je komandir poslal sem samega.« je povedal Sova, odložil nahrbtnik na klop in se trudno spustil nanjo. Pri tem so grozljivo zarožljale ročne bombe, ki so mu visele okrog pasu.

»Arduš! Če eksplodiraš, bo zletelo v zrak pol Suhe krajine.« je rekel Rudi, ko je videl, da je Sova ovesen z bombami kot nikoli doslej.

»Če bi pol Suhe krajine zletelo v zrak, ne bi bilo veliko škode.« je rekel zgovorni Sova. »Da pa te pomirim, ti povem, da od vseh teh enajstih bomb je samo ena dobra. Vse druge so prazne kakor puhla repa. Našel sem jih pod nekim kozolcem. Nekdo je vzel iz njih smodnik in drugo in pustil te votle lupine pod tistim kozolcem. Jaz pa sem se vseeno ovesil z njimi, to pa samo zato, da sejem strah in trepet med suhokranjskimi belčki. Pridem ti v bajto, pocipljam s temile kraguljčki in baram: »No, kako, imate kaj radi partizane, a?« Gospodar oplazi moje bombe s prestrašenim pogledom in pravi: »Strašno smo vas veselili, tovariš! Kako tudi ne, ko pa ste tako pravišnji fantje! Ti že pokažem pravišnje fante!«, si mislim. Ustrašili si se mojih puhlih bomb, pa se delaš dobrega, pasji brat, v resnici pa bi mi najraje pri tej priči potegnil kožuh čez glavo.«

Kurirja sta se zasmejela in z njima Jera. Potem je vprašala:

»Boš tudi ti malo mleka?«

»Ja, mama Jera.« je vzkliknil Sova, »komaj človek trešči v vašo bajto, že ne veste, s čim bi mu postregli! No, pa mi dajte požirek mleka, ko mi ga že tako lepo ponujate.«

Ko je Sova izpil mleko, si je z Borutom izmenjal pošto. Nato so vsi trije čakali Bora, kurirja pokrajinskega komiteja, da bi mu izročili pošto za komite in prevzeli pošto, ki jo bo prinesel. Sova pa ga je moral počakati tudi zato, ker je prejšnji dan rekel njemu in Joštu, s katerim sta prišla na javko včeraj, da bo pripeljal s seboj dva člana pokrajinskega komiteja, ki bosta potovala z njima do njune karavle in potem dalje po kurirski liniji na neko konferenco.

Medtem ko so čakali Bora, so se pogovarjali o tem in onem. Minila je ura, dve, Bora in njegovih dveh sopotnikov pa še vedno ni bilo.

Med tem časom je Jera skuhala kosilo. Pa ne samo zase, ampak tudi za svoje goste. Prednje je postavila veliko skledo žgancev in govejih vampov.

Ko so s slastjo pospravili, kar je bilo v skledi, je Rudi, obilzovaje svojo žlico, izjavil:

»Tle vaši vampki so bili res imenitni, mama Jera.«

»Ker smo že pri vampih.« je začel Sova, »naj povem eno o belih in vampih. V neko dolensko vas so pod večer prišli švabi in beli, ki so tam okrog stikali za partizane. Ker so sklenili, da bodo prenočili v tisti vasi, so se razmestili po hišah. Tako je v neko hišo prišlo pet belih. Gospodinj, ki ima sina

in hčer v partizanih, so rekli, da bodo prenočili v njeni hiši, in ukazali, naj jim skuha večerjo.

»Kaj pa naj skuham tem zlodcem?« pomislil kmetica. Naenkrat pa ji nekaj kane v glavo. Tedaj gre in vzame neke stare irhaste hlače od ranjkega deda, jih razreže na drobne kosce in pripravi kakor vampe.

Ko so drobne kosce tistih »vampov«, jih gospodinja vpraša, kakšni so se jim zdeli. Eden od njih, ki je bil doma iz Ribnice, odgovori:

»Ja, vajte, mati, župca je bla še nekam zmahtna, vampi pa so bili premlati kuhani; pa tule se nam je čudno zdelo, da so bili knofi na njih prišiti.«

Kurirja in Jera so se od srca nasmejali.

Zatem je Sova povedal nekaj smešnih dogodkov, ki jih je sam doživel ali njegovi tovariši s karavle. Tako je spet minila debela ura, kurirja Bora pa še vedno ni bilo. Nazadnje sta se Borut in Rudi odločila, da se vrnejo na karavlo. Pošto, ki je bila namenjena pokrajinskemu komiteju, sta izročila Sovi in ga prosila, naj jo izroči Boru, ko pride, njegovo pošto pa naj bi prevzela Jera in jo obdržala do naslednjega dne.

Ko je Sova ostal sam z Jero, sta se zapletla v pogovor o tedanjih razmerah. Nazadnje sta prešla na pogovor o kurirjih in njihovih tegobah.

»Tudi vi fantje imate veliko težav in zmerom ste v nevarnosti.« je rekla Jera z vidnim sočutjem.

»To pa to!« je pritegnil Sova. »Jaz in moji tovariši, da postavim primer, moramo vsak dan čez železniško progo in tri ceste, ob katerih dan in noč

preže zasede. Pa tudi tovariši z drugih kurirskih postaj niso veliko na boljšem. Koliko kurirjev je že padlo! Povsod preži na nas kaka nevarnost, mama Jera. Greš, greš, naenkrat pa — brrrrr! — iz zasede. Včasih srečno odneseš pete, včasih pa jih iztegneš. Tako je, vidite, mama Jera, ta reč. Kurir nikoli ne ve, kje in kdaj bo doživel kaj neprijetnega.«

Zdajci sta Sova in Jera skozi okno zagledala skupino belih. Ko so pretaknili vse hiše v Logu, so zavili še k Jeri. Ko sta jih opazila, sta se Sova in Jera debelo spogledala. Da bi se umaknil iz hiše, je bilo prepozno, je pomislil Sova. Kaj naj torej stori? Naj se skrije? A kam?

»Pojdi brž z mano!« je rekla Jera vsa iz sebe. Sova je pograbil svoj nahrbtnik in puško in sledil Jeri v njeno sobo. Tu sta odmaknila omaro, ki je stala tako, da je bilo v kotu med dvema stenama nekaj prostora. Jera je potisnila Sova v tisti kot, nato pa z njegovo pomočjo premaknila omaro na

prejšnje mesto. Prav tedaj je stopilo v hišo nekaj belih, ki so prišli od kdove kod.

»Imate kaj orožja pri vaši hiši?« je vprašal narednik.

»Nobenega orožja ni v moji hiši.« je pogumno odvrnila Jera.

»O tem se bomo sami prepričali.« je rekel narednik in ukazal svojim, naj preiščejo hišo.

Pretaknili so vsa kota in predale, našli pa seveda niso nič. Eden od njih je odprl celo omaro, za katero je tičal Sova.

»Pa še pod omaro pogled!« mu je velel narednik. Oni je pokleknil in pogledal pod omaro. Potem je vstal in rekel:

»Pod omaro ni ničesar razen par starih čevljev.« Nato so odšli nazaj proti Logu.

Ko je Sova prišel izza omare, se je globoko odahnil. Pomenljivo se je nasmešnil Jeri, ki se ji je prav tako odvalil kamen od srca. Potem je namignil na svoje že hudo shojene čevlje in nasmehom rekel:

»Onemu belčku se še sanjalo ni, kdo tiči v tehle čevljih, mama Jera.«

Nasmehnila se je in rekla:

»Ja, dandanes človek res ne ve, kdaj in kako lahko pade v past.«

Mračilo se je že, Bora pa še vedno ni bilo od nikoder. Sova ga je še vedno čakal v upanju, da naposled pride na javko in privede s sabo onadva tovariša.

Znočilo se je, trojice pa še vedno ni bilo. Sova je postal vse bolj nestrpen in zaskrbljen. Da se jim

ni kaj pripetilo? Da niso padli v zasedo ali kako drugo nesrečo? Tako je ugrizal in čakal, čakal...

Bilo je že čez polnoč. O Boru pa še vedno ne duha ne sluha. Sova je slednjič sklenil, da ga počaka do jutra, potem pa se vrne na karavlo Jeri je rekel, da bo za kakšno uro spal kar na klopi v kuhinji, ona pa ga je odpeljala v sobo, kjer je njega dni spal njen sin.

Ko je Sova ostal sam, je upihnil svečo in sobo je napolnila mesečina. Stopil je k postelji in spoštljivo otipal ležišče, na kakršnem ni spal že leto in dan.

»Mejdun.« si je dejal. »nocoj bom spal ko baron!«. Nato je stopil k oknu, v katero je bilo vzdano železno okrižje. Glavo je vtaknil skozi okrižje in se razgledoval po vrtu, ki se je kopal v mesečini.

»Kako čudovita julijska noč!« je vzdihnil nekam pesniško navdahnjen. »Najraje bi vse do jutra gledal takole skozi okno!«

Ko je hotel potegniti glavo iz okrižja — lej ga, zlomka! — je nikakor ni mogel izvleči. Na vse načine jo je sukal, toda trmasta buča ni pa ni hotela nazaj v kamro. In tako je njen lastnik vse do zore prebil v tistem nezavidljivem položaju.

Medtem pa Jera ni spala. Iz bojazni, da ne bi prišli švabi ali beli in dobili Sove v hiši, je vse do svitanja preždel v kuhinji. Sedela je pri štedilniku ter od časa do časa pogledala skozi okno proti Logu. Potem je spet sedla in čakala jutra.

Ko se je jelo svitati, je Sova slišal, da je nekdo potkal na hišna vrata. Napeto je prisluhnil. Jera je odklenila vrata in Sova je slišal znani glas.

»Dobro jutro, mati Jera.« je začel Bor. »Danes sem tu prej kot ponavadi. S sabo sem pripeljal ta dva tovariša. Ze včeraj bi morali iti po kurirski liniji naprej, pa smo na poti naleteli na več ovir, tako da smo šele zdaj tu. Sta me čakala kurirja s K 23?«

»Sova te je čakal in te še čaka.« je povedala Jera. »Tako ga zbudim.«

Sova, ki je slišal nerazločno govorjenje, je zdaj slišal bližajoče se Jerine korake. Tedaj je potegnili glavo nazaj s tako silo, da se mu je le posrečilo izvleči jo iz precepa. Komaj je spet svobodno zadihal in si otipal skeleča zausja, je vstopila Jera.

»Lej ga!« se je začudila, »saj si že pokonci! No, kako si kaj spal?«

»Tako, mama Jera, kot še nikoli.« je rekel Sova z zlomljenim glasom in se pijano opotekel iz kamre.

Kurirske dogodivščine